

Önsöz

Dr. Behice Boran ile Mehmet Karasan tarafından, B.Jowett'in İngilizce ve A.Diès'in Fransızca çevirileri temel alınarak çevrilmiştir.

Cumhuriyetimizin 75. yılı coşkusuyla...

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce ögele-ri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüşüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir

Türk okurunun elinde değildir.

23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı

Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerinin en önemlilerini yayınlıyoruz.

Cumhuriyet

DEVLET ADAMI

Eski Yunanca özel adların yazılışı hakkında not

Yunan eserlerinin çevirisinde tanrı, insan ve ülke adlarını, asıllarındaki gibi yazmayı uygun bulduk; bunun için de bugün Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde kullanılan çevriyazı yöntemi aldık. Yunancanın her harfi, aşağıdaki cetvelde gösterildiği gibi, tek veya çift harfle karşılanmıştır. "Th" ve "kh" gibi çift harfleri kullanmaya gerek vardı; çünkü Yunancanın Q'sını da, T 'ını da "t" ile gösteremezdik, ikisini ayırmak zorunluydu. "X" için de yalnızca "h" harfini alsaydık Yunancada bazan sesli harflerin önüne gelen (') işareti ile karışabilecekti.

"Ph" çift harfine gelince, Yunanca'nın F harfini Avrupalılar öteden beri böyle gösterirler; eski

Romalılar da öyle göstermişler; demek ki o harfin söylenişi Romalıların "f" harfinin söylenişine tümüyle uymuyormuş.

Romalılar ve bugünkü Avrupa ülkeleri, Yunanca'nın X harfini de "x" ile gösterirler; ancak "x" harfi bizim alfabemizde yok; bu yüzden "x" yerine "ks" çift harfini kullanmayı daha uygun bulduk.

Yunancada "y" harfi sessiz değil, sesli harftir ve "ü" okunması gerekir. Ancak bu söyleyiş kesin de değil. Bugünkü Yunanlılar onu "i" diye okuyorlar. Çift sesli harfleri de gene çift olarak gösterdik. Ancak (ou) yerine tek bir "u" koyduk; bu şimdiki uluslararası çevriyazıda da böyledir. Yunan Alfabeti:

A A H E N N T T

B B Q Th X Ks Y Y

G G I İ O O F Ph

D D K K P P X Kh

E E ? L P R Y Ps

Z Z M M S S W O

Giriş

Kişiler:

Sokrates, Theodoros, Yabancı, Genç Sokrates

SOKRATES - Bana Theaitetos ile Yabancı'yı tanıttığın için sana çok teşekkür borçluyum, Theodoros.

THEODOROS - Hele onlar devlet adamının, sonra da filozofun ne olduğunu bir iyice belirtsinler, o zaman teşekkür borcun daha üç katı artacak.

SOKRATES - Devlet adamı ile filozof. Neler diyorsun, Theodoros? Bir matematik- geometri üstadının ağzından mı bu sözü işitiyorum?

THEODOROS - Hangi sözü, Sokrates?

SOKRATES - Devlet adamı ile filozofu sanki birbirine eşit değerlermiş gibi ele alıyorsun; oysa bu değerlerin arasındaki ayrım hiçbir geometri oranıyla gösterilemeyecek kadar büyüktür.

THEODOROS - Ammon hakkı için, Sokrates, doğrusu beni güzel yakaladın. Hakkısın; yanlışımı iyi ortaya çıkardın. Meğer senin ne güçlü belleğin varmış! Alacağın olsun, elbette bunun acısını bir gün senden çıkarırım. Yabancı, sen de bizi hoş görür, umarım başladığın işten vazgeçmezsin. Devlet adamını ya da filozofu, hangisini istersen onu, ele al da sözümüzü sürdürelim.

YABANCI - Zaten bu artık benim boynuma borç oldu. Bir kere başladıktan sonra sonunu getirmek gerektir. Bir işi yarım bırakmamalı. Ama Theaitetos'a ne iş gördürelim dersin?

THEODOROS - Ne iş gördürmesi? Anlamadım.

YABANCI - Onu salıverelim de yerine arkadaşı Genç Sokrates'i alalım mı? *THEODOROS* - Nasıl istersen. Dediğin doğru, ötekine de sıra vermeli.

Arada bir dinlenebilirlerse, gençler daha iyi iş başarırlar. *SOKRATES* - Hem bu gençlerin ikisi de bir bakıma sana akraba sayılırlar, sanırım. Sizlerin dediklerinize göre birinin yüzü bana benziyormuş; öteki ile de adaşız. Bunun için üçümüz aynı soydan sayılırız. Akrabalarımızla tanışmamıza yarayan konuşmaları memnunlukla karşılamalıyız; bu adeta bir akrabalık borcudur. Dün Theaitetos ile ben kendim konuştum; şimdi de sana verdiği yanıtları işittim. Adaşım ile daha konuşmadım ama, benim için bir başka zaman da olur. Bugünlük senin sorularını yanıtlasın.

YABANCI - Peki, öyle olsun. Genç Sokrates, büyük Sokrates'in dediklerini duydun mu?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Razı mısın?

GENÇ SOKRATES - Seve seve.

YABANCI - Senin bir diyeceğin olmadıktan sonra bana bir şey demek düşmez. Bilgiciden (sofist) sonra, araştırmamızda sıra bence devlet adamına (politikos) gelir. Şimdi bana söyle bakalım, devlet adamını da bilgili kimselerden sayacak mıyız, saymayacak mıyız?

GENÇ SOKRATES - Sayacağız elbet.

YABANCI - Öyleyse, bilginin ne olduğunu araştırırken ayırdığımız gibi, gene bilgileri bölümlere ayırmak gerekecek, değil mi.

GENÇ SOKRATES - Sanırım.

YABANCI - Ama bana öyle geliyor ki, Sokrates, bu bilgiyi o bölümlerde bulamayacağız.

GENÇ SOKRATES - Ne yapacağız?

YABANCI - Başka bir bölümde arayacağız.

GENÇ SOKRATES - Pekâlâ.

YABANCI - Devlet adamına götüreceği yolu nasıl bulmalı? Bu yolu bulup öbürlerinden ayırmak, kendine özgü bir damgayla damgalamak gerekiyor. Bundan ayrılan öbür yolların hepsine birden de ayrıca belli bir damga vurmamız gerekir. Böylece usumuz, bütün bilgileri iki bölüme ayrılmış olarak kavrayacaktır.

GENÇ SOKRATES - Bu yolu bulmak senin işindir, benim değil. *YABANCI* - Orası öyle, ama bir kere bulduktan sonra bu yol, benim kadar senin de yolun olmalıdır.

GENÇ SOKRATES - Güzel.

YABANCI - Matematik ve matematikle aynı soydan olan başka sanatlar, "iş"le hiçbir ilişkisi olmayan soyut bilgiler değil midir?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Oysa dülgerlik sanatında, el sanatlarının hepsinde, işleyenin bilgisi işine katılır.

Sanatla uğraşan yalnızca bilmekle kalmaz, bilgisini işinde gerçekleştirerek önceden var olmayan şeyleri yapar, oluşturur. Doğru mu?

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - O halde bilgilerin hepsini bu ölçüye göre bölebiliriz: Bir kısmına kılıgısal bilgiler, ötekine kuramsal bilgiler deriz.

GENÇ SOKRATES - Olur; aslında bir bütün olan bilgiyi böylece ikiye bölünmüş sayarız.

YABANCI - Devlet adamını kralla, kölelerin efendisiyle, aile reisiyle bir mi tutacağız, yoksa, her biri için bir ayrı sanat vardır mı diyeceğiz? Ama dur, vazgeçtim. Bir başka yoldan gidelim.

GENÇ SOKRATES - Hangi yoldan?

YABANCI - Şöyle: Hekim diye tanınmamış bir kimse, hekim olan birine öğüt verebilecek kadar bilgili olsa, ona da hekim demek gerekmez mi?

GENÇ SOKRATES - Gerekir.

YABANCI - Bunun gibi, resmi sıfatı olmayan biri, ülkeyi yönetene akıl öğretecek erkte olsa, o kimsede hükümdarda bulunması gereken bilgi vardır, diyemez miyiz?

GENÇ SOKRATES - Deriz, elbet.

YABANCI - Gerçekten kral olan kimsenin bilgisi krallık bilgisi değil midir? *GENÇ SOKRATES* - Evet.

YABANCI - Böyle bilgili bir kimse, ister kral olsun, isterse yalnızca bir yurttaş, bu bilgisi bakımından kral sınıfından sayılmaz mı?

GENÇ SOKRATES - Böyle saymak doğru olur.

YABANCI - Kölelerin efendisi, aile reisi için de aynı şeyi söyleyebiliriz, değil mi?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Büyük bir aileyi küçük bir devlete benzetebiliriz. Yönetim bakımından aralarında bir ayrılık var mıdır?

GENÇ SOKRATES - Hiç yoktur.

YABANCI - Öyleyse, deminki sorumuza yanıt olarak, bunların hepsinin tek bir bilgisi olduğunu, bu bilgiye krallık, siyaset ya da ev yönetimi bilgisi denebileceğini söyleyebiliriz.

Verilecek ad üzerinde çekişecek değiliz ya...

GENÇ SOKRATES - Buna ne gerek var?

YABANCI - Ama şu da belli ki, yerinde tutunabilmek için kral, yumruk ya da beden gücünden çok zekasını, us gücünü kullanır, öyle değil mi?

GENÇ SOKRATES - Şüphesiz.

YABANCI - O halde, kralın bilgisi, el sanatlarından, kılışal işlerden daha çok kuramsal bilgiye yakındır, diyelim mi?

GENÇ SOKRATES - Hay, hay.

YABANCI - Devlet bilgisiyle devlet adamını, krallık bilgisiyle kralı, hep birleştirip tek bir bilgi saymalıyız.

GENÇ SOKRATES - Şüphesiz.

YABANCI - Şimdi, kuramsal bilgiyi bölümlerine ayırmak sırası geldi. Buna başlamamız doğru olmaz mı?

GENÇ SOKRATES - Pek doğru olur.

YABANCI - Bir düşün bakalım: Bilginin aslında, doğal olan bir ikilik bulabilir miyiz?

GENÇ SOKRATES - Örneğin?

YABANCI - Şöyle: konuşmalarımızda matematik diye bir sanatın adı geçmişti...

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Bence matematik kesin olarak kuramsal sanatlar bölümüne girer.

GENÇ SOKRATES - Hiç şüphe yok.

YABANCI - Matematik, sayılar arasındaki ayrımları bilir. Bildiği bu şeyler üzerinde bir yargıya varmaktan başka matematiğin bir işi var mıdır?

GENÇ SOKRATES - Başka ne işi olabilir?

YABANCI - Ama öbür yandan, hiçbir mimar işçi gibi çalışmaz; o yalnızca işçilerin başıdır, öyle değil mi?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - O, bilgisinden verir, el emeğinden değil. *GENÇ SOKRATES* - Doğru.

YABANCI - Bundan ötürü, mimarın kuramsal bilgidен bir pay edindiğini söylemek doğru olmaz mı?

GENÇ SOKRATES - Tümüyle doğrudur.

YABANCI - Ama bir karara vardıldıktan sonra mimar, matematikçi gibi, işini bitirmiş sayılmaz.

Girişilen iş tamamlanıncaya kadar her işçiye yapması gereken şeyleri buyurmalıdır.

GENÇ SOKRATES - Elbet.

YABANCI - Matematik ve matematikle ilgili bilgiler kadar bütün bu bilgiler de kuramsaldır ama ikisi de bir noktada ayrılırlar: O da, biri yalnızca yargıya varır, ötekiyse aynı zamanda yönetir. Ne dersin?

GENÇ SOKRATES - Öyle gibi.

YABANCI - Kuramsal bilginin bütününü, bir yargıya varan, bir de yöneten bilgiler diye ikiye ayırmamız, sence doğru mudur?

GENÇ SOKRATES - Bence doğrudur.

YABANCI - İşbirliği yapmak gerektiği zaman, insanların birbirleriyle anlaşması iyi bir şey değil midir?

GENÇ SOKRATES - Ona ne şüphe.

YABANCI - Böyle anlaşmak mutluluğuna erişince de, başkalarının ne düşündüğüne aldırılır mı?

GENÇ SOKRATES - Hiçbir zaman.

YABANCI - Eh, kralı bu iki bölümden hangisine koyacağız? Bir seyirci olarak, onu yalnızca yargıya varanlar sınıfından mı sayacağız, yoksa, insanlara gerçekten buyurduğu için, onda yönetme sanatı vardır mı diyeceğiz?

GENÇ SOKRATES - Elbette ikinci bölüme koyacağız. *YABANCI* - O halde, bu yönetme sanatında da bir bölüm noktası var mı, ona bakalım. Bana öyle geliyor ki, ilk elden satanla, ikinci elden satanı, kral ile haberciyi (Heraut) ayıran ayırım gibi burada da bir ayırım var.

GENÇ SOKRATES - Nasıl? Pek anlamadım.

YABANCI - İkinci elden satanlar, başkalarının yaptıkları şeyleri alarak yeniden satmazlar mı?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Bunun gibi haberci de kralın buyruğu altında değil midir? Kendisinin olmayan emirleri başkalarına bildirmez mi?

GENÇ SOKRATES - Tam üstüne bastın.

YABANCI - Krallık sanatını, çevirmenin, kaptanın, bilicinin, habercinin sanatıyla, kısacası insanlara buyuran bütün öbür sanatlarla karıştıracak mıyız? Yoksa, ilk elden satanla ikinci elden satan arasında demin yaptığımız karşılaştırmaya uygun olarak, buyurma erki kendilerinde olan bu yöneticiler için benzetme yoluyla ayrı bir ad mı bulalım? Bilirsin ki yöneticilerin bu türü için dilimizde ayrı bir sözcük yoktur. Bu kendiliğinden emir vermek sıfatı, yönetim bilgilerini ayırmaya yarayacak. Kralı, kendiliğinden emir veren yöneticiler sınıfına koyacağız. Öbürlerini bir yana bırakır, onlara da bir ad bulmaya uğraşmayız.

Gerçekten yöneten kimse bizi ilgilendirir; etmeyen araştırmamızın dışında kalır.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru.

YABANCI - Böylece emirlerini vereni, başkalarının emirlerini bildirenden iyice ayırt etmiş olduk. Şimdi, uygun gelen bir bölüm noktası bulabilirsek, emir vermek erkini de tekrar bölümlere ayırırız.

GENÇ SOKRATES - Kabul.

YABANCI - Böyle bir bölüm noktası bulabiliriz sanıyorum ama, sen de bana yardım etmelisin.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Bütün yöneticilerin, hep bir şey ortaya çıkarabilmek için emir verdikleri düşünülemez mi?

GENÇ SOKRATES - Elbette.

YABANCI - Ortaya çıkarılan şeyleri de ikiye bölmek gerçekten zor bir şey değildir.

GENÇ SOKRATES - Nasıl böleceksin?

YABANCI - Bence, bütün bunlardan bazıları cansızdır, bazıları da canlıdır. *GENÇ SOKRATES* - Doğru.

YABANCI - Öyleyse, istersen, işte bu ayrılığa dayanarak kuramsal bilginin emir veren bilgiler bölümünü bir daha bölelim.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Bir bölümü cansız şeylerin ortaya çıkmasına, öbürünü de canlı şeylerin ortaya çıkmasına ayırabiliriz. Böylece bu bütünü bölmüş oluruz.

GENÇ SOKRATES - Pek güzel.

YABANCI - Öyleyse bu bölümlerden birini bir yana bırakalım; öbürünü yeniden ikiye bölmek üzere ele alalım.

GENÇ SOKRATES - Bu iki bölümden hangisini alalım diyorsun? *YABANCI* - Canlı varlıklara emreden bölümü, elbet. Belli ki krallık bilgisi mimarlık bilgisi gibi cansız şeylerin yönetimi değildir. O bilgi daha yüce bir iş görür; canlılara emreder; oldum olası yönetimini hep canlılar üzerinde kurmuştur.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru.

YABANCI - Canlıların ortaya çıkarılması ve yetiştirilmesi konusunda ise, tek tek yetiştirilme ile sürü halinde yetiştirilmeyi birbirlerinden ayırt etmek olanaklıdır.

GENÇ SOKRATES - Bu da doğru.

YABANCI - Devlet adamına gelince; öyle görülüyor ki o, öküzüne bakan bir rençper ya da atına bakan bir seyis gibi, bir tek canlının yetiştirilmesiyle uğraşmıyor; daha çok, at ya da öküz sürüleri yetiştirenlere benziyor.

GENÇ SOKRATES - Sen böyle anlatınca, sorun aydınlanıyor. *YABANCI* - Bu birçok canlıları bir arada yetiştirme sanatına ne diyelim?

Sürü yetiştirme sanatı mı, yoksa, birlikte yetiştirme sanatı mı? *GENÇ SOKRATES* - Sözün gelişine göre, hangisi olursa... *YABANCI* - Pek güzel, Sokrates. Verilecek ad üzerinde kılı kırk yarmamayı sürdürürsen, yaşın ilerledikçe bilgin daha zenginleşir. Dediğin gibi ad sorununun bir yana bırakalım. Şimdi bak bakalım, sürü halinde yetiştirmenin iki türü olduğunu, araştırmamızın bu iki tür üzerine değil de, yalnızca biri üzerine olduğunu bana gösterebilir misin?

GENÇ SOKRATES - Bir deneyeyim. Sanırım bir insanların, bir de hayvanların yönetimi vardır.

YABANCI - Ne çabuk, ne de keskin bir buluş, Sokrates. Ama bir yanlışa düştün. Bundan böyle elimizden geldiği kadar böyle yanlışlardan sakınalım.

GENÇ SOKRATES - Ne yanlışı?

YABANCI - Bir parçanın aynı zamanda bir tür olup olmadığını hesaba katmaksızın, bir tür oluşturmayan küçük bir parçayı ayırarak tek başına daha büyük başka parçaların karşısına koymayalım. Ayırdığımız her parça aynı zamanda bir tür olmalıdır. Araştırmanın konusunu öbürlerinden hemen ayırmak şüphesiz çok güzel olur ; ama doğru ayırmak koşuluyla...

Demincek, sözün dönüp dolaşıp insana gelip dayanacağını anlayınca, düşüncenin gidişini bozdun, hızlandırdın; ileri sürdüğün ayırmanın doğru olduğunu sandın. Gerçekte ise küçük kesimler tehlikelidir. Yarı yarıya bölerek ilerlemek daha güvenlidir. Böyle gidilirse, türün niteliklerini bulmak umudu da daha artar; bizim araştırmamız için her şeyden önemli olan da budur.

GENÇ SOKRATES - Ne demek istediğini pek kavrayamadım, yabancı. *YABANCI* - Senin yaradılışında bir insanın hatırı için daha açık konuşmaya çalışırım. Hiçbir şeyi karanlıkta bırakmadığımı şimdilik ileri süremem, ama sorunu daha iyi aydınlatabilmek için biraz daha ilerlememiz gerekiyor.

GENÇ SOKRATES - Deminki bölüşte, sence ne gibi bir yanlış yaptık? *YABANCI* - Bu yanlış tıpkı, insan türünü bölümlere ayırırken, bu yöre halkının ayrıldığı gibi ayırmak yanlışlığıdır. Burada Hellenleri kendi başlarına bir tür olarak ayırıyorlar, aralarında hiçbir bağlılık olmayan, tek dil konuşmayan bütün öbür insan türlerini bir araya koyuyorlar.

Bunların hepsine birden "barbar" dedikleri için de hepsinin tek bir türden olduğunu sanıyorlar.

Ya da, sayıları ayırırken on bin sayısını öbürlerinden ayırarak onu bir tür diye alıyorsun; geri kalanları da tek bir ad altında topladığın için bunların tek bir tür olduğunu söylüyorsun. Oysa, sayıları tek ve çift olarak ya da insan türünü kadın ve erkek olarak ayırırsan; Lidyalıları,

Frigyalıları ve öbür kabileleri dünyanın başka kavimlerinden ancak, her biri bir tür olan parçalara bölmek artık olanaklı olmadığı zaman ayırırsan, daha iyi, daha mantıklı, bölümleri birbirine daha eşit bir bölme yapmış olursun.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru, yabancı, ama bölüm ile türün bir olmadığını, birbirlerinden ayrı şeyler olduğunu daha açıkça nasıl belirtmeli?

YABANCI - Ömür adamsın, Sokrates. Bu istediğini o kadar kolay bir şey mi sanıyorsun? Asıl konumuzdan zaten epeyce saptık, sen daha da uzaklaşalım, istiyorsun. Şimdi geriye, asıl konumuza dönmek daha doğru olur. Sonra, bir boş vaktimizde bu yeni yolu araştırırız. Sakın sana tam bir açıklama verdiğimi de sanma ha!

GENÇ SOKRATES - Neyin açıklamasını?

YABANCI - Tür ile bölüm arasındaki ayrılığın.

GENÇ SOKRATES - Peki, dediklerin neydi öyleyse?

YABANCI - Bir tür olan şey, zorunlu olarak bir bölümdür ; ama bir bölümün aynı zamanda bir tür olması zorunlu değildir. İşte, Sokrates, benim görüşümdür diye ileri süreceğin görüş her zaman bu olmalıdır.

GENÇ SOKRATES - Peki, dilediğin gibi olsun.

YABANCI - Bilmek istediğim bir şey daha var.

GENÇ SOKRATES - Nedir?

YABANCI - Konumuzdan sapıp da buralara kadar uzaklaşmazdan önce neredeydik?

Yanılmıyorsam "sürülerin yetiştirilmesini hangi noktadan bölmeli" sorusundaydık. Sen hemen buna hazır bir yanıt olarak, iki tür canlı varlık olduğunu söyledin: bir insan türü, bir de bütün öbür hayvanlar.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - O zaman farkına vardın ki böylece bir bölümü ayırıp bir yana bıraktığın, öbür kalanlarına da hep birden hayvan adını verdiğin zaman, onlar hep bir türdendir sandın.

GENÇ SOKRATES - Bunu da iyi fark etmişsin.

YABANCI - Ey gözüpek tartışmacı! Akıllı olduğumu sandığımız başka bir hayvan da, söz gelişi bir turna da canlı varlıkları bölümlere ayıracak olsaydı, senin gibi bölerdi. İlkın, turna türünü ayırarak bütün öbür hayvanların karşısına koyardı; böylece kendi türünü yükseltirdi.

Kalan varlıkları, içinde insanlar da olduğu halde, bir araya yığar, onlar için de hep birden belki hayvan adından başka bir ad bulamazdı. Biz buna benzer yanlışlardan sakınmalıyız.

GENÇ SOKRATES - Nasıl sakınabiliriz?

YABANCI - Hayvan türünün bütününe bölmeye kalkışmazsak, böyle yanlışlara daha az düşeriz.

GENÇ SOKRATES - Gerçekten, bundan sakınmalıyız. *YABANCI* - İşte deminki yanlışla düşmemize neden buydu. *GENÇ SOKRATES* - Nasıl?

YABANCI - Kuramsal bilginin yönetici bölümünü "sürü halinde hayvanların yetiştirilmesi" adı altında toplamıştık, değil mi?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Bu bölmenin kendisi, hayvan türünün aynı zamanda yabancıl ve evcil olarak bölünmesi demektir. Evcilleştirilebilecek yaratılıştaki olan hayvanlara uysal, evcilleştirilemeyenlere de yabancıl denir.

GENÇ SOKRATES - Sonra?

YABANCI - Bizim araştırdığımız bilgi de oldu olası uysal hayvanlarla ilgilidir, hem de sürü halinde yaşayan hayvanlarla...

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - O halde, demin yaptığımız gibi hayvanların, hepsini birden ele alarak bölümlere ayırmaya kalkmayalım. Devlet bilgisine çabucak varmakta acele etmeyelim. Bu bize, atalar sözünün işaret ettiği zorluğa mal oldu.

GENÇ SOKRATES - Hangi zorluğa?

YABANCI - Acele ettiğimiz için işimiz çabuk yürümedi. *GENÇ SOKRATES* - Bu bize iyi bir ders olsun, yabancı. *YABANCI* - Olsun. Şimdi, birlikte yetiştirmeyi bölümlere ayırmak işine yeniden başlayalım.

Belki böylece sözün gelişmesi, o kadar istekle aradığın şeyi sana daha kolayca bulduracak.

Haydi, söyle bakalım.

GENÇ SOKRATES - Ne söyleyeyim?

YABANCI - Kanımca konuşulduğunu çok işittiğin bir şeyi. Nil kıyılarında yüce kralın gölcüklerinde yetiştirilen balıkları kendi gözlerinle gördüğünü sanmıyorum, ama kendi ülkende havuzlarda yetiştirilen balıkları belki görmüşsündür.

GENÇ SOKRATES - Elbette gördüm. Öbürlerini de başkalarından çok duydum.

YABANCI - Thesalia ovalarında gezmedinse bile, oralarda kaz ve turna sürüleri yetiştirildiğini herhalde işittim, işittiklerine de inanmışsındır.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Sana bunları sormam, böyle sürüler halinde yetiştirilen hayvanların hem kara, hem su hayvanları olduğunu belirtmek içindir.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Benim gibi sen de "birlikte yetiştirme bilgisi su hayvanları sürülerinin yetiştirilmesi ve kara hayvanları sürülerinin yetiştirilmesi olarak ikiye bölünmelidir" der misin?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Krallık bilgisinin bu iki bölümünden hangisinde olduğunu sormaya da hacet yok, bu besbelli değil mi?

GENÇ SOKRATES - Elbette.

YABANCI - Karada yetişen sürülerin nasıl bölüneceğini de kim olsa bilir, öyle değil mi?

GENÇ SOKRATES - Nasıl bölünür?

YABANCI - Uçanları yürüyenlerden ayırt ederiz.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru.

YABANCI - Siyasal hayvanı nerede arayacağız? Bir budala bile onun yürüyen bir varlık olduğunu bilmez mi?

GENÇ SOKRATES - Elbette.

YABANCI - Bir çift sayının yarı yarıya bölünmesi gibi, yürüyen hayvanların yetiştirilmesi de bölünebilir.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Şuna işaret edeyim ki burada, sözümüzün erişmek istediği bölüme ya da sınıfa giden iki yol gözüküyor. Biri, küçük bir parçayı kesip büyüğünü bir yana bırakmak yolu, daha kestirme bir yol ; öteki ise, olabildiğince ortadan bölelim diye koyduğumuz ilkeye daha uygun, fakat daha uzun bir yoldur. Hangisini istersen onu seçebiliriz.

GENÇ SOKRATES - İkisini de kullanamaz mıyız?

YABANCI - Bir arada mı? Sorduğın şeye bak! Sırayla, birbiri ardınca kullanırsak elbette olur.

GENÇ SOKRATES - Öyleyse sırayla, ikisini de kullanalım. *YABANCI* - Sonuna yaklaştığımız için bu pek zor olmaz. Başlangıçta ya da ortalarda olsaydık bu isteğini yerine getirmekte duraksardım. Ama şimdi dilediğin gibi olsun. Henüz dinçken uzun yoldan başlayalım, daha iyi ilerleriz.

GENÇ SOKRATES - Dinliyorum.

YABANCI - Evcil, yürüyen hayvanları doğa iki sınıfa ayırmıştır. *GENÇ SOKRATES* - Hangi ilkeye göre?

YABANCI - Birinciler boynuzludur, ötekiler boynuzsuzdur. *GENÇ SOKRATES* - Öyle.

YABANCI - Yürüyen hayvanların yetiştirilmesi bilgisi de buna uygun olarak ikiye ayrılır ; şimdi ikisini de tanımla bakalım. Bu bölümlere ad bulmaya kalkarsan fazla dolambaçlı bir işe girişmiş olduğunu anlayacaksın.

GENÇ SOKRATES - Ne diyeyim, öyleyse?

YABANCI - Şöyle: Yürüyen hayvanların yetiştirilmesi bilgisi ikiye bölünsün; biri boynuzlu sürüyle, öbürü de boynuzsuz sürüyle ilgili olsun.

GENÇ SOKRATES - Bütün bu dediklerin büyük ölçüde kanıtlanmıştır; bunun için doğru olarak kabul edip geçebiliriz.

YABANCI - Besbelli ki kral boynuzsuz bir sürünün çobanıdır. *GENÇ SOKRATES* - Evet.

YABANCI - Bu boynuzsuz bölümü kollara ayırmaya, kralın olanı krala vermeye çalışalım mı?

GENÇ SOKRATES - Her ne biçimde olursa yapalım.

YABANCI - Çataltırmaklı olup olmadıklarına göre mi, yoksa birbirleriyle çiftleşip çiftleşmediklerine göre mi ayıralım? Bilmem anlatabildim mi?

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Demek istiyorum ki atlarla eşekler doğal olarak çiftleşip çoğalırlar.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Ama boynuzsuz sürünün geri kalanı bu şekilde çoğalmaz. *GENÇ SOKRATES* - O da doğru.

YABANCI - Devlet adamı hangi türe bakar? Karışık türe mi, saf türe mi? *GENÇ SOKRATES* - Saf türe, elbette.

YABANCI - Bunu da deminki gibi bölmeliyiz, sanırım. *GENÇ SOKRATES* - Evet, bölmeliyiz.

YABANCI - Evcil ama sürü halinde yaşayan hemen her hayvan türü artık parçalarına bölünmüş oldu, yalnızca iki tür kaldı. Çünkü köpeklerin sürü hayvanları arasında sayılacaklarını pek sanmıyorum.

GENÇ SOKRATES - Elbette sayılmaz. Ama bu kalan iki türü nasıl ayıracağız?

YABANCI - Theaitetos ile senin gibi iki geometri öğrencisinin kullanması uygun olan bir ayırt etme ölçüsü vardır.

GENÇ SOKRATES - Nedir o?

YABANCI - Çap ve yine çapın çapı.

GENÇ SOKRATES - Anlayamadım.

YABANCI - İnsan nasıl yürür? Gücü iki ayak olan bir çap olarak değil mi? *GENÇ SOKRATES* - Öyle.

YABANCI - Öbürlerinin gücü de iki kere iki olduğuna göre, çapın çapı denemez mi?

GENÇ SOKRATES - Elbette. Ne demek istediğini şimdi anladım gibi... *YABANCI* - Bu bölmelerle, Sokrates, büyük bir şaka daha yapmış oldum. *GENÇ SOKRATES* - O da ne?

YABANCI - İnsanoğulları yaratıkların en başı boş, en hafif olanı ile aynı sınıfa düştü, onunla yarışmacı durumunda.

GENÇ SOKRATES - Farkındayım. Ne acayip bir raslantı! *YABANCI* - En yavaş olanın sona kalacağını da tahmin edersin ya? *GENÇ SOKRATES* - Elbette.

YABANCI - Bir sonuç daha çıkıyor ki o bundan gülünç. Sürüsüyle dolaşıp duran kral, havada yaşayanlar konusunda insanların en ustası olan kuş avcısıyla rakip oluyor.

GENÇ SOKRATES - Sahi.

YABANCI - İşte sana Sokrates, bilgici (sofist) üzerine yaptığımız araştırmada söylediklerimizin doğruluğunu gösteren daha belirli kanıtlar.

GENÇ SOKRATES - Neyin doğruluğunu gösteriyor?

YABANCI - Dialektik yöntemin, kişilere aldırmadığını, büyüğü küçüğün üstüne koyamadığını, her zaman kendi yolundan en doğru sonuçlara vardığını gösteriyor.

GENÇ SOKRATES - Anladım.

YABANCI - Şimdi, senin sormanı beklemeden kendi dileğimle, seni kestirme yoldan kralın tanımına götüreceğim.

GENÇ SOKRATES - Haydi bakalım.

YABANCI - İlkin, kara hayvanlarını iki ayaklı ve dört ayaklı olarak ayırmalıydık, diyorum.

Mademki yalnızca kanatlı sürü insanlarla aynı sınıfa düşüyor, iki ayaklıları da tüylü olan ve olmayan diye ayırırdık. Böyle bölünce, insanları yönetmek sanatı da aydınlanmış olurdu; o zaman yönetici ya da devlet adamını da ortaya çıkarır, arabacı gibi yerine oturtur, devletin gemini de eline verirdik, zira bu da onun işidir.

GENÇ SOKRATES - Pekâlâ. Bana borcunu ödedin, yani sözü sonuna eriştirdin, demek istiyorum. Bu ana yoldan ayrılmak da, cabası oldu.

YABANCI - Şimdi en başa dönelim. Devlet adamının sanatını tanımlayan halkaları birbirine bağlayalım.

GENÇ SOKRATES - Hay hay, yapalım.

YABANCI - Başlangıçta dediğimiz gibi, saf bilginin bir yöneten ya da emreden kısmı var.

Kendi adına satışta bulunan kimseye benzeterek bu kısımdan da bir kendiliğinden emreden kısım çıkardık. Bunun önemli kollarından biri yaşayan hayvanların yönetimidir; sonra daha da daraltarak, sürü halinde hayvanların yönetimi ve yürüyen hayvan sürülerinin yönetimi kısımlarını elde ettik. Bu sonuncunun başlıca bölümü boynuzsuz, yürüyen hayvanların yönetimidir. Bu bölümde de bir parça var ki üç sözcüğün birleşmesiyle oluşan bir terim altına konabilir: Saf tür hayvanları gütmek. En son bölüm, insanların güdülmesi sanatıdır. İki ayaklılarla uğraşan ve bizim aradığımız, sonunda şimdi bulduğumuz sanat, krallık ve devlet sanatı işte budur.

GENÇ SOKRATES - Hiç şüphe yok.

YABANCI - Sahiden senin bu dediğini başardık mı dersin, Sokrates? *GENÇ SOKRATES* - Neyi?

YABANCI - "Gerçekten dileğimizi yerine getirdik mi?" demek istiyorum. İşte şöyle bir tartışma yaptık ama bana öyle geliyor ki araştırmamızı iyice geliştiremedik ; bu noktada başarısızlığa uğradık.

GENÇ SOKRATES - Anlayamıyorum.

YABANCI - Şu anda aklımdan geçen düşünceleri her ikimiz için aydınlatmaya çalışacağım.

GENÇ SOKRATES - Dinliyorum.

YABANCI - Çobanlık sanatının çok çeşitleri vardır. Bunlardan biri belli bir sürüyü konu edinen siyaset sanatı değil midir?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Konuşmamızda bunu, atlarla öbür hayvanların değil, insanların bir arada yetiştirilmesi sanatı olarak tanımladık, değil mi?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Ama kralı bütün öbür çobanlardan ayırt eden şu farka bak. *GENÇ SOKRATES* - Neyi demek istiyorsun?

YABANCI - Öbür çobanlardan herhangi birinin, sürünün yönetimini kendisiyle paylaşmak isteyen, paylaştığını ileri süren bir rakibi var mıdır?

GENÇ SOKRATES - Ne demek istediğini anlayamıyorum. *YABANCI* - Demek istiyorum ki tüccarlar, çiftçiler, ekmekçiler, bedeneğitmciler, hekimler, hepsi insanların çobanları dediğimiz devlet adamlarıyla boy ölçüşmeye kalkışacaklar; insanları yetiştirmek ya da yönetmek

işini de kendilerinin gördüğünü, hem de sadece sürüsünü değil, yöneticileri de yetiştirdiklerini söyleyecekler.

GENÇ SOKRATES - Böyle söylemekte haklı değiller midir? *YABANCI* - Pekâlâ haklı olabilirler, iddialarına saygı gösterelim. Yalnızca

şundan emin olalım ki her bakımdan sürüsünün biricik besleyicisi ve hekimi olabilen bir çobana karşı kimse böyle benzer bir hak ileri süremez. Hayvanlarını çoban kendisi çiftleştirir, doğurtur, başka hiç kimse bilginin bu dalında onun kadar uzman değildir. Doğalarının olanağı ölçüsünde hayvanları eğlendiren müziği çalan da yine çobandır. Sesiyle ya da çalgılarla, hiç kimse ondan daha iyi sürüsünü avutamaz ve sakinleştiremez. Genel olarak tüm hayvan yetiştirilenler için aynı şeyi söyleyebiliriz.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru.

YABANCI - Ama bu dediğin doğruysa, kralın tam ve su götürmez bir tanımını verdik sayılabilir mi? Aynı iddiada olan binlerce kimse arasından insan sürüsünün çobanı ve yetiştiricisi olarak onu seçmekte haklı mıyız?

GENÇ SOKRATES - Hiç değiliz.

YABANCI - Devlet adamını, çevresini dolduran, onunla aynı payeyi paylaşmak isteyen öbür insanlardan koparıp ayırmadıkça ve onu, bütün farklılığıyla ortaya koymadıkça, demin kralın ne olduğunu şöyle böyle belirtmiş olsak bile, devlet adamının tam bir betimlemesini yapamamış olduğumuzdan şüphelenmekte, bundan dolayı endişe duymakta haklı değil miyiz?

GENÇ SOKRATES - Haklıyız.

YABANCI - Sözlerimizin bizi küçük düşürecek bir sonuca varmasını istemiyorsak, Sokrates, işte bu işi başarmalıyız.

GENÇ SOKRATES - Her ne pahasına olursa olsun böyle bir sonuçtan sakınmalıyız.

YABANCI - Öyleyse sorumluyu bir başka noktadan ele alalım, başka bir yoldan ilerleyelim.

GENÇ SOKRATES - Hangi yoldan?

YABANCI - Gel istersen, sözlerimize biraz oyun çeşnisi verelim. Çok tanınmış bir masalın büyük bir bölümünü burada kullanabiliriz. Sonra bölümlere ayırma zincirlemesini yeniden ele alırız. Amaçlanan doruğa erişinceye kadar eski yoldan gideriz, böyle gerekmiyor mu?

GENÇ SOKRATES - Kesinlikle.

YABANCI - Öyleyse, çocukların yaptığı gibi sen de anlatacağım masalı bütün dikkatinle dinle. Zaten çocuk eğlencelerini bırakalı çok yıl olmadı herhalde...

GENÇ SOKRATES - Dinliyorum.

YABANCI - Şu geçmiş zamanların birçok öyküsü arasında, Atreos ile Thyestes arasındaki kavgada beliren şey anlatılır durur. Bunları sen de işitmişsindir, hâlâ da aklındadır, elbet.

GENÇ SOKRATES - Altın koyun harikasını mı söylemek istiyorsunuz? *YABANCI* - Hayır onu değil, öykünün bir başka kısmını. Hani güneşle yıldızlar bir zamanlar batıdan doğarlar, doğudan batarlarmış. Sonra tanrı, Artoos'un yanını tuttuğu için, onların bu hareketini tersine çevirmiş, bugünkü durumuna getirmiş.

GENÇ SOKRATES - Evet, bunu da anlatırlar.

YABANCI - Kronos'la ilgili bir sürü öykü vardır.

GENÇ SOKRATES - Gerçekten, pek çok vardır.

YABANCI - Eskiden insanlar insandan değil, topraktan doğarlarmış. Bunu da işittin mi?

GENÇ SOKRATES - Bu da eski bir öyküdür.

YABANCI - Bütün bu söylenceler, hem de şaşılacak daha binlercesi, hep bir kaynaktan gelir.

Bu öykülerin birçoğu, bu kadar uzun zaman geçince unutulmuştur; bazıları da ayrı ayrı parçalara dağılmıştır. Ama bütün bunların kaynağının ne olduğunu kimse söylememiştir.

Şimdi, biz söyleyelim. Çünkü bu öykü kralın ne olduğu sorununu aydınlatacak.

GENÇ SOKRATES - Pek güzel. Umarım, hiçbir şeyi eksik bırakmadan öyküyü tam anlatırsın.

YABANCI - Dinle öyleyse. Bir zaman Tanrı kendisi evrenin gidişine yön verir, bu gidişi yönetir; sonra bir zaman da, belli çağlar geçip bittikten sonra, evreni kendi gidişine bırakır.

Yaratıcı, daha başlangıçta evrene akıl ve can vermiş olduğu için, evren kendiliğinden geri döner, ters yönde dönmeye başlar. Geriye dönme eğilimi, evrende doğuştan, zorunlu olarak vardır; bunun da nedeni şudur.

GENÇ SOKRATES - Nedir?

YABANCI - Ancak en tanrısal şeyler değişmeden, oldukları gibi kalırlar da ondan. Cisim, bu şeylerden değildir. Gökyüzü ve evren dediğimiz şeyler, Yaratıcıdan mutlu armağanlar almış olmakla birlikte, gene cisim yaratılışındadırlar. Bunun için değişmenin büsbütün dışında kalamazlar. Ama onların hareketi, olanak derecesinde tektir, bir yerdedir, bir çeşittendir.

Bundan ötürü onlar yalnızca ters yönde dönmek zorundadırlar, bu da değişmenin en az derecesidir. Ancak bütün hareket eden şeylerin yaratıcısı kendiliğinden hareket edebilir. Bu yaratıcının evreni bir kez bir yönde, bir kez de bir başka yönde hareket ettirdiğini düşünmek de yersiz olur. Öyleyse, ne evren her zaman kendiliğinden hareket eder demeliyiz, ne tanrı tarafından sırayla iki karşıt yönde hareket ettiriliyor demeliyiz, ne de istekleri birbiriyle çatışan iki tanrı evreni döndürüyor, demeliyiz. Yalnızca bir olanak kalıyor ; o da, demin dediğim gibi, bir zaman evreni tanrısal olan dıştan bir erk yönetir ; yaratıcı ona taze hayat ve ölmelik verir; sonra bir zaman da başı boş bırakılır ki sayısız çağlar boyunca ters yönde hareket eder. Bu ikinci hareketin nedeni, evrenin tam bir denlik halinde ve çok büyük olması, hem de en küçük eksen üzerinde dönmesidir.

GENÇ SOKRATES - Senin bu evren anlayışın akla çok uygun geliyor. *YABANCI* - Şimdi bir düşünelim; bütün bu insanı şaşırtan şeylerin nedeni olduğunu söylediğimiz olayın ne olduğunu bu anlattıklarından çıkarmaya çalışalım. Bu olay bence şudur.

GENÇ SOKRATES - Nedir?

YABANCI - Zaman zaman evrenin hareketinin tersine dönmesidir. *GENÇ SOKRATES* - Bu nasıl bir nedenle olur?

YABANCI - Bu yön değiştirmeyi, evrenin uğradığı değişimler içinde en büyüğü, hem de en tamı sayabiliriz.

GENÇ SOKRATES - Öyle görünüyor.

YABANCI - Herhalde bu değişme o sırada dünyada olan insanların hayatında pek büyük değişiklikler doğurur.

GENÇ SOKRATES - Bu çeşit değişimler olabilir elbette. *YABANCI* - Biliyorsun ki çok çeşitli, hem de büyük, önemli değişimler birdenbire olursa, hayvanlar çok zor hayatta kalabilir. *GENÇ SOKRATES* - Çok doğru.

YABANCI - Bundan ötürü hayvanların birçoğu yok olur ; bu, insanların yaşamını da etkiler.

İnsan ırkından ancak az bir sayı kalır, bu kalanlar da birçok yeni, önemli olaylarla karşılaşır; en çok, bir olayla ki bu, şimdi bulunduğumuz devrin tersine dönüldüğü zaman ortaya çıkar.

GENÇ SOKRATES - Nedir o?

YABANCI - İlk, bütün hayvanların yaşı durakladı, doğa yaşlanmaz oldu. Sonra tersine döndü; gençleşmeye, tazeleşmeye başladı. Yaşlıların ak saçları yeniden koyulaştı; sakallı adamların yüzleri düzgünleşti, eski parlaklığını aldı. Tam gençlik çağında olanların bedenleri daha da yumuşadı, küçüldü; gece gündüz durmadan tersine doğru gelişerek hem akılca, hem bedence yeni doğmuş çocuklar haline geldiler. Daha sonra eridiler, büsbütün kayboldular. O sırada değişmelerin sarsıntısıyla ölenlerin bedenleri de çabucak aynı değişiklikleri geçirdi.

Gözden kayboldu gitti.

GENÇ SOKRATES - İyi ama yabancı o zamanlar hayvanlar nasıl yaratılıyordu? Biri ötekinden nasıl doğuyordu?

YABANCI - Şüphe yok ki, Sokrates, o zamanlar hayvanların biri ötekinden doğarak çoğalması diye bir şey yoktu. Toprakta doğduğu öykülerde anlatılan ırk işte o zamanlar yaşıyordu. Onlar topraktan çıkıyorlardı. Bugün, haksız yere, değerden düşüp artık doğru olduğuna inanılmayan bu olayı, geçen çağın sonuna zamanca en yakın olan atalarımız haber verdiler. Bak öyküde anlatılanlar birbirini nasıl tutuyor. Yaşlılığın gençliğe dönmesinden sonra toprakta yatan ölümlerin yeniden canlanması geliyor. Evrenin tersine dönmesiyle birlikte ölenlerin hayatı da geri dönüyor. Dağılan bedenleri yeniden bir araya geliyor. Mezarlarından kalkıyorlar, hayatlarının tersi sıra yaşıyorlar, meğer ki ölümlerin bazılarını tanrı bir başka tarafa çekmiş ol-

sun... Bu geleneğe göre onlar zorunlu olarak topraktan çıkmıştır ve "topraktan doğma insan" adını taşıyorlar. İşte yukarıdaki masal bunları anlatıyor.

GENÇ SOKRATES - Bu anlattıkların daha öncekilerle birbirini tutuyor. Ama Kronos'un zamanındaki hayat, evrenin o döneminde mi yoksa şimdiki döneminde miydi ? Güneşle yıldızların gidişlerinde ortaya çıkan değişiklik her ikisinde de olmuş olmalı.

YABANCI - Sözleri iyi anlamışsın. Hayır, o dediğin çağ, insanların kullanması için her şeyin kendiliğinden meydana geldiği çağ, evrenin bu içinde olduğumuz dönemine değil, daha önceki dönemine raslar. O zamanlar bütün evrenin gidişini tanrı düzenlerdi. Evrenin kısımları, şimdi de bazı yerlerde olduğu gibi, daha küçük tanrıların emrine verilmişti. Çeşitli türden, çeşitli hayvan sürülerinin çobanlığını eden yarı tanrılar vardı. Bunlar göttükleri varlıkların her ihtiyacını karşılayabiliyorlardı. Aralarında zorbalık, birbirinin başını yemek, savaş, kavga gibi durumlar olmazdı. Böyle bir durumun doğurduğu iyilikleri söyleyecek olsak, binlerce şey saymak gerekir. Geleneğin dediğine göre, insan, kendiliğinden hayata gelirdi. Bunun da nedeni şuydu : O zamanlar tanrı kendisi insanların çobanıydı, onları yönetirdi ; tıpkı şimdi öbür varlıklara oranla insanın tanrısal bir varlık olduğu, daha aşağı türden hayvanları yönettiği gibi... Tanrının yönetimi altında başka yönetim biçimleri, kadınlara çocuklara sahip çıkmak diye bir şey yoktu, çünkü bütün insanlar topraktan doğuyor, geçmişi hiç hatırlamıyorlardı.

Bununla birlikte toprak onlara bol bol ürün veriyordu. İnsanlar yetiştirmeden, ağaçlarda meyveler ve bütün öbür bitkiler kendiliklerinden yetişiyordu. İnsanlar çoğu zaman açık havada, çıplak yaşıyorlardı; mevsimler gayet yumuşaktı, insanların yatakları da yoktu; bol yetişen otlardan oluşan yumuşak yığınlar üstünde yatarlardı. Kronos'un zamanında insan hayatı işte böyleydi, Sokrates. Zeus'un yönetiminde olduğu söylenen bugünkü hayatımızın ne olduğunu kendi görgünle biliyorsun. Bu ikisinden hangisinin daha mutlu bir hayat olduğunu söyler misin, söyleyebilir misin?

GENÇ SOKRATES - Olanaksız.

YABANCI - İster misin, öyleyse, senin yerine ben bir seçim yapayım? *GENÇ SOKRATES* - Hay hay.

YABANCI - Kronos'un yetiştirmeleri, o sonsuz boş zamanlarını ve kendilerinde olan, yalnızca insanlarla değil, hayvanlarla da konuşmak yetisini, bütün o fırsatları, felsefeyi gözönünde tutarak kullansalardı ; hem birbirleriyle, hem hayvanlarla konuşarak, özel bir gücü olan her doğa parçasından bir şeyler öğrenselerdi, o insanların bugünkü insanlardan bin kere daha mutlu oldukları yargısına varmak zor olmazdı. Ya da, onlar sadece tıkabasa yiyip içselerdi, şimdi onların anlatmış olduğunu sandığımız masalları birbirlerine ve hayvanlara anlatarak vakit geçirselerdi, bence gene sorumuza yanıt vermek kolay olurdu. Ama o çağın bilgi ve tartışma sevgisini bize iyice anlatacak birini buluncaya kadar, bu konuyu bırakalım, daha iyi olur. Yalnızca bu mythosu neden eşip ortaya çıkardığımızı söyleyelim ki asıl konuşma konumuzu sürdürelim. Evrenin günü dolunca, yani değişme zamanı gelince, bütün o topraktan doğan ırk öldükten, her bir ruh kendi doğum zincirini tamamlayıp belirli kez toprağa ekildikten sonra, evrenin yöneticisi dümeni bıraktı, olup bitenleri seyrettiği köşesine çekildi. Evrene gelince, kader ve oluştan beri var olan eğilim evrenin hareketini tersine çevirdi. En büyük erkin yönetiminde pay alan daha küçük tanrılar da, olup bitenlerden haberleri olduğu için, kendi yönetimlerindeki bölümleri salıverdiler. Evren birdenbire büyük bir sarsıntıyla geri dönüp, baştan-başa ters yönde gitmeye zorlandığı için her çeşit hayvanı yok eden büyük bir yer sarsıntısı oldu. Yeterli bir zaman geçtikten sonra kargaşa, karışıklık, yer sarsıntısı sona erdi. Dinginliğe

kavuşan evren yeniden duruldu; her zamanki, düzenli gidişine gene girdi. Hem kendisinin, hem de üstünde yaşayan bütün varlıkların yönetimi gene evrenin kendisinde idi ; yaratıcısı ve babası olan erkin uyarılarına, anımsadığı oranda, uygun olarak yönetiyordu. İlk oldukça tam anımsıyordu, fakat zaman geçtikçe belleği zayıfladı. Bu zayıflamanın nedeni, evrenin yapısında maddenin bulunmasıydı. Bu, bugünkü düzene erişmeden önce, karmakarışık olan ilk doğada vardı. Evrende iyi olan her şey yaratıcı tanrıdan gelmiştir, ama daha önceki bir durumdan kötülükler, kusurlar kalmıştır ; bunlar ilkin evrene, ondan da hayvanlara geçti. Hayvanların yetiştirilmesinde evren tanrıdan yardım gördüğü sürece, kötülük az, iyilikse çoktu. Tanrıdan ayrılıp evren kendi başına kalınca, ilkin her şey oldukça iyi gitti, ama zamanla unutkanlığı arttı, eski düzensizlik gene patlak verdi, bütün o ilk görkemiyle ortaya çıktı. Böylece iyilikler azaldı, evrene karışan kötülüklerse çoğaldı. Evrenin ve onda olan her şeyin baştan başa yok olması tehlikesi belirdi. Bunun üzerine, her şeye düzen veren tanrı, evrenin zor durumunu görerek, evreni altüst eden fırtınayla her şeyin çığrından çıkacağından, sonsuz karışıklıklarla yok olacağından korkarak yeniden dümenin başına geçti.

Bu geçirilen dönemden ötürü zedelenen, yerinden çıkan parçaları bir araya topladı, onardı ; evreni ölmez, yok olmaz bir duruma getirdi. İşte öykünün hepsi bu; kralın ne olduğu konusunda bir örnek vermek için ilk kısmı yeter. Evren bugünkü kuşaklar zincirine döndüğü zaman insanların yaşı gene durdu, sonunda da daha öncekinin tersi bir değişme oldu. Hemen hemen ortadan kaybolmuş olan küçük yaratıklar büyüdü, yeryüzünde yeni doğan çocukların saçları ağardı; ölüp yeniden toprağa gömüldüler. Evrenin durumuna uygun olarak, ona öykünerek her şey değişti. Her şeyin belirmesi, çoğalması ve beslenmesi evrenin durumuna uymak zorundaydı, çünkü toprakta hiçbir hayvanın başka bir yaratıcı varlıktan doğmasına izin verilmiyordu. Evrenin gelişmesi nasıl gene kendi buyruğuna bırakıldıysa, benzer bir hareketin basıncıyla, parçalar da kendiliklerinden çoğalmak, büyümek, beslenmek zorunda kalmışlardı.

Konuşmamızın gerçekten sonuna geldik. Daha aşağı sınıftan hayvanlar konusunda onların değişmeden önceki durumları ve değişimin nedenleri konusunda söylenecek birçok şey olabilir de insanlar konusunda söylenecek fazla bir şey yoktur; arta kalan o az kısım da bizim için daha ilgi çekicidir. İnsanlar, onlara bakan tanrının bakımından yoksun olunca, aciz ve savunmasız kaldılar. Doğuştan sert doğallı olan, gittikçe de yabanıllaşan hayvanlar onları parçaladı. İnsanlar bu ilk çağlarda beceriden, araç ve gereçten yoksundular. Bir zamanlar kendiliğinden yetişen yiyecek şeyler artık yetişmiyordu; insanlar da o zamana kadar zorda kalmadıkları için nasıl yetiştireceklerini bilmiyorlardı. Bütün bu nedenlerden dolayı büyük bir darlık içindeydiler. Derken tanrılar eski söylencede anlatılan armağanları, gerekli olan öğretim ve eğitimle birlikte, insanlara verdiler. Prometheus, ateşi; Hephaistos ile birlikte çalıştığı Athene, sanatları; öbürleri de tohumları ve bitkileri verdiler. İnsan hayatının gelişmesine yarayan her şey bunlardan çıktı. Dediğim gibi, tanrıların ilgisi ve yardımı insanlardan esirgenince, hayatlarının gidişini kendileri düzenlemek zorunda kaldılar ; tıpkı uydukları ve öykündükleri evrensel varlık gibi insanlar da kendi kendilerinin yöneticisi oldular ; o değiştiği gibi onlar da durmadan değiştiler ; bazen bir biçimde, bazen bir başka biçimde durmadan yaşadılar, büyüdüler. Öykünün bu kadarı yeter artık; deminki konuşmamızda kralı ve devlet adamını tanımlarken ne kadar yanıldığımızı göstermeye yeter.

GENÇ SOKRATES - Dediğin bu büyük yanlış da nedir? *YABANCI* - İki yanlış vardı ; biri daha küçük, öbürüse çok daha büyük bir yanlış.

GENÇ SOKRATES - Ne demek istedin?

YABANCI - Demek istiyorum ki bugünkü hayat zinciri ve bugünkü kuşaktan olan bir kralla devlet adamı nedir diye sorulurken, biz daha önceki hayat zinciri içinde bulunan bir insan sürüsünün çobanından söz ettik. Bir de onun bütün devletin yöneticisi olduğunu hiç açıklamadan ileri sürdük. Oysa gerçeğin hepsi bu kadar değildi, söylediklerimiz pek anlaşılır gibi de değildi; bununla birlikte söylediğimiz kadarı doğrudur ; bunun için ikinci yanlış birincisi kadar yanlış olmadı.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru.

YABANCI - Yalnızca araştırmamızın hedefi olan gerçek çobana bütün ötekilerin rakip olduğunu göstermek için değil, fakat bu sanı almaya değer o kimseyi daha açıkça görebilmek için mythos'u işe karıştırdık. Çünkü, kullandığımız örneğe göre, insanlara bakmak görevi bütün çobanlar içinde yalnızca ondadır.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru.

YABANCI - Tanrı-çobanın niteliği kralınkinden de yüksektir, diye düşünmekten kendime almıyorum, Sokrates. Bugün yeryüzündeki devlet adamlarının kişiliği uyruklarıninkine pek benziyor, krallar da onlar gibi büyütülüp eğitiliyorlar.

GENÇ SOKRATES - Gerçekten öyle.

YABANCI - Ama gene de onları incelemek gerek. Görelim bakalım, tanrı-çoban gibi onlar da uyruklarının üstündeler mi, yoksa onlarla aynı düzeydeler mi?

GENÇ SOKRATES - Evet, bir bakalım.

YABANCI - Neyse, anımsar mısın?... Tek tek değil de, sürü halinde hayvanlara kendiliğinden emretme sanatından söz etmiş ve ona sürü yetiştirme sanatı demiştik.

GENÇ SOKRATES - Evet, anımsıyorum.

YABANCI - İşte onlarda bir yanlış yaptık. Sınıflandırmamızın içine devlet adamını hiç koymadık, onun adını bile anmadık. Bizim sınıflarımızda onun bir yeri olmadığını fark bile etmedik.

GENÇ SOKRATES - Bu nasıl oldu?

YABANCI - Bütün öteki çobanlar sürülerini "yetiştirirler"; oysa bu, devlet adamı için kullanılacak uygun terim değildir; hepsine uygun gelen bir ad bulmalıyız.

GENÇ SOKRATES - Eğer böyle bir kelime varsa... dediğin doğrudur. *YABANCI* - Niye? Sürülere "bakmak" terimi hepsi için kullanılamaz mı?

Çünkü bu terim beslemek ya da herhangi türden bir başka iş görmek anlamına gelmez. Sürülere bakmak, onları yönetmek ya da onları evirip çevirmek dersek, bir sözcükle hepsini kapsamış oluruz. O zaman devlet adamını, bu konunun gerektirdiği üzere, bütün ötekilerle bir arada sayabiliriz.

GENÇ SOKRATES - Çok haklısın, ama bölme işinde bundan sonraki adım hangisidir?

YABANCI - Önce sürüleri "yetiştirmek" sanatını, kara ya da su hayvanları sürüleri, kanatlı ya da kanatsız, karışık ya da saftürden, boynuzlu ya da boynuzsuz olmasına göre ayırdığımız gibi, sürülere bakmak sanatını da aynı ayrımlara göre sınıflandırırız, böylece tanımımızın içine bugünün krallıkları da Kronos'un yönetimi de girmiş olur.

GENÇ SOKRATES - Bunu anlıyorum, ama sonra ne olacak? Onu bilmek isterim.

YABANCI - Sözcük, sürülerin beslenmesi ya da yetiştirilmesi yerine, "yönetimi" olsaydı, hiç kimse devlet adamında insanlara bakmak işinin bulunmadığını ileri süremezdi. Bununla birlikte, insanları beslemek sanatı sözü edilmeye değer bir sanat olmadığı, olsa bile, birçok kişinin, herhangi bir kraldan önce ve daha büyük ölçekte bu sanata sahip çıkacağı iddiası, yerinde bir iddiadır.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru.

YABANCI - Ama insan toplumuna bakmak ve genel olarak insanların üzerinde egemenlik kurmak konusunda krallık bilgisinin önüne hiçbir bilgi geçemez, daha büyük bir hak iddia edemez.

GENÇ SOKRATES - Gerçekten öyle.

YABANCI - İkincisi, incelememizin sonunda büyük bir yanlış yaptığımızı da kabul etmeliyiz,

SOKRATES.

GENÇ SOKRATES - O da nedir?

YABANCI - İki ayaklıları beslemek ya da yetiştirmek diye bir sanatın varlığından pek emin olsak bile, sanki artık bu hususta söylenecek daha fazla bir şey yokmuş gibi, buna krallık ya da siyaset sanatı demek için bir neden görmüyorum.

GENÇ SOKRATES - Böyle bir şey yok.

YABANCI - Demin de dediğimiz gibi, ilk görevimiz, "beslemek"ten çok "bakmak" anlamını verecek bir biçimde adını değiştirmektir. Sonra da bölmeye başlamaktır; çünkü hâlâ yapılacak oldukça çok sayıda bölme bulunabilir.

GENÇ SOKRATES - Bunu nasıl yapacağız?

YABANCI - İlk tanrı-çobanı, insan yönetici ya da bakıcıdan ayırırız. *GENÇ SOKRATES* - Doğru.

YABANCI - İnsana verilen yönetme sanatı da yeniden kısımlara bölünmelidir.

GENÇ SOKRATES - Hangi ilkeye göre?

YABANCI - Gönüllü ve zorla olmak ilkesine göre.

GENÇ SOKRATES - Neden?

YABANCI - Çünkü, yanılmıyorsam burada bir yanlış yaptık. Saflıkta, kral ile tyrannos'u bir araya koyduk, oysa hükümet biçimleri gibi kendileri de birbirlerinden bütün bütüne ayırdılar.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Öyleyse, dediğim gibi, bu yanlış düzeltelim ve insanlara bakmayı gönüllü ve zorla olmak ilkesine göre ikiye bölelim.

GENÇ SOKRATES - Olur.

YABANCI - Sert hükümdarların yönetimine "tyrannos"luk, yönetmeye istekli iki ayaklıların gönüllü yönetimine de siyaset dersek, kendisinde bu ikinci türden yönetim sanatı olan bir kimsenin gerçek kral ve devlet adamı olduğunu ileri süremez miyiz ?

GENÇ SOKRATES - Öyle sanıyorum ki Yabancı, artık devlet adamı konusunu tamamlamış olduk.

YABANCI - Keşke olsaydık Sokrates; ama bu işte senin kadar kendimi de tatmin etmeliyim.

Bence kralın betimlenmesi henüz tamamlanmış değildir. Eserlerinin bazı bölümlerini aceleyle abartılı bir biçimde işleyen, sonra da o bölümleri düzeltmek için zaman yitiren heykeltıraşlar gibi biz de biraz acelemiz yüzünden, biraz da önceki yanlışıma açığa vurmakta gösterdiğimiz yüce istekten dolayı, hem de kralla ilgili parlak örnekler kullanılması gerektiğini sandığımız için, harika denecek büyük bir masal parçasını ele aldık, gerektiğinden daha fazlasını da kullanmak zorunda kaldık.

Bu konuşmamızın açılmasına neden oldu ama gene de hikâyeyi bir türlü sonuna getiremedik.

Tartışmamız yaşayan bir varlığın bir resmine benzetilebilir, öyle bir resim ki kenar çizgileri oldukça iyi çizilmiş, ama renklerin uyumlu karışmasıyla oluşan canlılığa henüz kavuşmamış.

Akıllı kimseler canlı bir varlığın dil ve sözle çizilerek anlatılmasını, boya ya da herhangi bir sanat eseriyle gösterilmesine yeğ tutarlar; akılla izleyemeyen kimselere ise sanat eseri daha uygun gelir.

GENÇ SOKRATES - Çok doğru ama bir türlü ortadan kaldıramadığımız şu kusur ya da eksiklik nerededir? Bana da bildirmeni isterim.

YABANCI - Aziz dostum, yüksek düşünceler örnek (1) kullanılmadan hoşnut edici bir biçimde anlatılamazlar. Herkes her şeyi düşte gibi biliyor, uyanınca aklında hiçbir bilgi kalmıyor.

GENÇ SOKRATES - Ne demek istediğini anlayamadım? *YABANCI* - Korkarım ki bilgi deneyimimiz konusunda ortaya bir soru atmakla yanlış yaptım.

GENÇ SOKRATES - Neden?

YABANCI - Çünkü kullandığım örnek bir başka örneğin yardımını gerektiriyor.

GENÇ SOKRATES - Peki söyle, benden çekinme.

YABANCI - Mademki dinlemeye hazırsın, söyleyeceğim. Biliyoruz ki, çocuklar, yazıya ilk başladıkları zaman...

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - En kısa ve en kolay hecelerde her harfi oldukça iyi tanır ve onları doğru olarak gösterebilirler.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Ama, başka hecelerde, onları tanımaz, yanılır ve yanlış söylerler.

GENÇ SOKRATES - Kesinlikle.

YABANCI - O halde onlara, henüz bilmediklerini öğretmek için en kolay, en şaşmaz yol, benim göstereceğim yol değil midir?

GENÇ SOKRATES - Hangi yol!?

YABANCI - İlk onlara her harfi doğru olarak tanıdıkları kümeleri göstermek; bunu yaptıktan sonra henüz bilmedikleri kümeleri göstermek; daha sonra da her iki kümeyi birbiriyle karşılaştırarak, harflerin her iki kümede de aynı biçim ve yapıda olduğunu göstermek; onları yanıtlan kümelerin yanında, harfleri tanıdıkları kümeleri göstere göstere, koşturarak gösterilenler gözlerinde birer örnek oluncaya kadar bunu sürdürmek. Böylece onlar, bu örnekler yardımıyla hangi harf için olursa olsun, hangi hecede bulunursa bulunsun, başka olanı başkalarından başka olarak, aynı olanı da hep aynı ve değişmez bir biçimde heceleyeceklerdir.

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - O halde şimdi daha iyi anladık; bir örneği oluşturan şey, yeni ve ayrı bir kümede, aynı olarak bulunan bir ögenin her iki kümede doğru olarak tanınması ve her iki kümede bulunmasının, onların bir tek doğru kavramda toplanmasını olanaklı kılmasıdır.

GENÇ SOKRATES - Öyle görünüyor.

YABANCI - O halde, bazen bileşiklerin öğeleri konusunda gerçeği bulan, bazen de başka bileşiklerin bütün öğeleri üzerine yargılarında sapıtan ve kümelerin şu ya da bu öğeleri üzerine, arada bir doğru kanıya varabilen; fakat aynı öğeler gerçeğin çapraşık ve güç heceleri içine konulduğu zaman onları tanıyamayan ruhumuzun, bütün şeylerin öğelerinde aynı şaşkınlık ve yanılmalara sapmasına hayret edecek miyiz?

GENÇ SOKRATES - Niye hayret edelim?

YABANCI - Öyleyse, dostum, bir kez yanlış kanıdan hareket edince, en ufak da olsa, bir gerçek parçasına ulaşmak, böylece de bilgi edinmek olanağı var mıdır?

GENÇ SOKRATES - Artık yoktur.

YABANCI - O halde seninle ben, özel ve küçük bir örnekten genel olarak örneklerin ne olduğunu görmeyi denedikten sonra, şimdi küçük konular üzerinde denenen, aynı yöntemi daha

önemli olan krallık konusuna uygularsak ; böylece de yeniden, örneğin yardımıyla devlet işlerine doğru dürüst bakmanın ne olduğunu tanımaya, dolayısıyla düştten uyanıklığa geçmeye çabalarsak, kuşkusuz fena etmeyiz, değil mi?

GENÇ SOKRATES - Tamamıyla doğru.

YABANCI - O halde gene biraz önce söylediğimize dönelim: Krallık türünün elinden devlet yönetimini almak için binbir rakip çarpışıyor demiştik, şimdi onu ötekilerden ayırmak için hepsini uzaklaştırmak gerek; asıl bu işi başarmak için bir örneğe gereksinmemiz olduğunu söylemiştik.

GENÇ SOKRATES - Ayırmak gerek, kuşkusuz.

YABANCI - Devlet sanatının gördüğü iş türünden bir iş gören ve onunla karşılaştırdınca küçüklüğüne karşın bize aradığımızı buldurabilecek olan hangi sanatı örnek olarak alabiliriz?

İster misin Sokrates, elimizde bir şey bulunmadığına göre daha iyisini buluncaya kadar

Zeus'un izniyle, dokumacılığı ele alalım? Sonra beni dinlersen bütün dokumacılığı da almayalım; çünkü belki yün dokuması yetecektir; seçtiğimiz bölüm, belki tek başına bize aradığımızı gösterecektir.

GENÇ SOKRATES - Neden göstermesin?

YABANCI - Evet, mademki bundan önce her konuyu bölümlere, sonra bölümleri de gene bölümlere ayırdık, o halde niçin şimdi aynı şeyi dokumacılıkta da yapmayalım? Şimdiki araştırmamızda işimize yarayana bir an önce gelmek için neden bu sanatı da en kısa yoldan incelemeyelim?

GENÇ SOKRATES - Doğrusu anlamadım.

YABANCI - Ben anlattıkça, yanıtını alacaksın.

GENÇ SOKRATES - Pekâlâ.

YABANCI - O halde, yaptığımız ya da kazandığımız her şey ya bir işe yarar, ya da bizi bir dertten korur. Koruyucular ya tanrılık ya da insanlık, panzehirler ya da savunma araçlarıdır.

Savunma araçlarından bazıları savaş zırhları, bazıları ise sığınaklardır. Sığınaklar da ya güneşe karşı bezler, yahut da soğuk ya da sıcağa karşı korumalardır. Korumalar da ya tavanlardır, yahut da kumaşlar. Kumaşlar da ya alta konan halılar, yahut da örtülerdir. Örtüler de ya bir tek parçadan, yahut da birçok parçadan yapılmıştır. Birçok parçadan yapılanlardan bazıları dikişli, bazıları dikişsiz olarak birleşmiştir. Dikişsizler ya bitkilerin verdiği iplerden ya da kıldan yapılmıştır. Kıldan yapılmış olanlardan bazıları su ve toprakla yapıştırılır.

Bazıları da yabancı maddesiz bağlanır. Birbirine bağlı parçalardan biresik olan bu örtü ve kumaşlara biz giysi adını veririz. Özel olarak giysilerle uğraşan sanata gelince, biraz önce devlete bakan sanata siyaset dediğimiz gibi bu yeni sanata, konusuna göre terzilik sanatı diyeceğiz. Bundan başka dokumacılığın en önemli bölümü giysi dikmeye yaradığına göre biraz

önce söylediğimize göre krallık sanatı siyaset sanatından ancak adıyla ayrıldığı gibi dokumacılık da terzilik sanatından ancak adıyla ayrılır.

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - Şimdi elbise dokuma sanatından bu şekilde söz ederken, onu yeter derecede tanımlayıp tanımlamadığımızı görelim, fakat akrabası olan birçok sanattan ayrılmış olmasına karşın, henüz yardımcıları olan komşu sanatlardan ayırt edilmediğini görmemek için de kör olmalı.

GENÇ SOKRATES - Kimdir bu akrabalar, söyler misin? *YABANCI* - Görüyorum ki söylediğimi dinlemedin. Demek gerisin geriye dönmek ve başından başlamak gerekiyor. Çünkü akrabalığın ne olduğunu iyi kavramıyorsun; biraz önce duvara konanla tabana konanı ayırarak, halı yapmayı bir yana bıraktığımız zaman, dokuma sanatından akrabası bir sanatı ayırdık.

GENÇ SOKRATES - Anladım.

YABANCI - Aynı şekilde ketenden, kendirden ve benzetmeyle bitki ipi dediğimiz bütün şeylerden yapılan elbiselerin yapılmasını da bir yana bıraktık. Sonra keçe yapma sanatıyla en tanınmış bölümü kunduracılık olan, delerek ve dikerek birleştirmek sanatını da ayırdık.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Sonra bir tek parçadan yapılmış kumaşları hazırlayan kürkçülüğü ; ister evlerin yapısı ya da herhangi bir yapı için olsun, ister akan suları örtmek için başka sanatlarda olsun tavanlar yapmayı; bütün bunları bir yana bıraktık. Bunlarla birlikte, bizi hırsızlıklarla saldırılara karşı korumak için örtme araçları sağlayan bütün sanatları; kapak yapan, kapı takan ve marangozluk sanatının özel bölümleri olan sanatları da bıraktık. Savunma araçlarını hazırlayan büyük ve çapraşık bir sanatın bölümü olan silah yapımını da ayırdık. Aynı şekilde, konusu panzehirler olan bütün büyü sanatını da dışarda bırakıp ancak sanırım, aradığımız sanatı alıkoyduk; yünden, koruma araçları yaparak bizi soğuğa sıcağa karşı koruyan ve dokuma sanatı adını alan sanatı.

GENÇ SOKRATES - Öyle sanıyorum.

YABANCI - Bununla birlikte evladım, daha sonuna varmadık; çünkü giysi hazırlama işinin en başında yer alan, kumaş dokumaktan başka bir şey yapıyor gibidir.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Dokumak, aslında örmektir.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Fakat burada ilk iş toplu ve bir arada sıkışmış olanı ayırmaktır. *GENÇ SOKRATES* - Ne demek istedin?

YABANCI - Tarama sanatının yaptığı işi. Ya da taramaya dokuma demeye mi kalkacağız?

GENÇ SOKRATES - Asla.

YABANCI - Arış ile algacı hazırlamak da aynı değil midir? Buna dokuma demek geleneklere ve gerçeğe karşı gelmek olmaz mı?

GENÇ SOKRATES - Şüphesiz

YABANCI - Genel olarak basma sanatıyla dikme sanatının da giysiyle hiçbir ilgisi olmadığını söyleyecek miyiz, yoksa bunların da ötekiler kadar dokuma sanatı olduğunu kabul edecek miyiz?

GENÇ SOKRATES - Asla.

YABANCI - Bununla birlikte, bütün bu sanatlar giysiye bakmak, giysi yapmak işinde dokuma sanatıyla yarışacaklardır, büyük payı ona vermekle birlikte kendileri de bir pay isteyeceklerdir.

GENÇ SOKRATES - Kesinlikle.

YABANCI - Onlardan sonra, dokumacılığın kullandığı araçları yapan sanatlar da hiç değilse, her dokunan kumaşın yardımcı nedenleri olduklarını söyleyeceklerdir sanırım.

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - Dokumacılığın, seçtiğimiz dokumacılık bölümünün tanımı, yün giysilerle uğraşan bütün sanatlar arasında en güzel, en önemli yeri hemen ona verince, yeter derecede belirtilmiş olacak mıdır? Ya da söylediğimiz doğru olmakla birlikte bütün rakiplerini bir yana atmadıkça karanlık ve eksik kalmayacak mıdır?

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Tartışmamızın sonuna götüren bir yoldan gitmek istiyorsak şimdi bunu yapmamız gerekmez mi?

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Öyleyse ilkin, oluşturulan her şeyin iki sanatın işi olduğunu göz önüne alalım.

GENÇ SOKRATES - Hangi sanatlar?

YABANCI - Biri oluşturmanın yalnızca yardımcı nedeni, öteki asıl nedeni. *GENÇ SOKRATES* - Nasıl?

YABANCI - Yapılan şeyi kendileri yapmadığı halde, onlarsız kendi işini görmesine olanak olmayan araçların vericisi bütün sanatlar ancak yardımcı nedenlerdir, asıl şeyi yapanlar ise asıl nedenlerdir.

GENÇ SOKRATES - Bu bölme doğru.

YABANCI - Sonra iğler, mekikler gibi giysi yapmada yardımcı başka bütün araçları veren sanatların hepsine yardımcı adını vereceğiz, doğrudan doğruya giysi yapmakla uğraşanlara da nedenler diyeceğiz.

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - Bu sonuncular arasından yıkama, dikme işleriyle giysiyle ilgili bütün işlere geniş ölçüde hazırlık sanatının bir bölümü gözüyle bakmak, hepsini basma sanatı adı altında toplamak çok doğaldır.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Öte yandan da tarama sanatı dokuma sanatı ve asıl giysinin yapılmasıyla ilgili bütün işler, herkesçe belli bir tek sanatı oluştururlar, o da yün işleme sanatıdır.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Tarama işi, mekiğin yaptığı işin yarısıdır. Amacı karışanı ayırmak olan bütün işler, bütün bunların topu, yün işlemeye aitti. Sonra biz daima her şeyde iki büyük sanat ayırt ettik: toplama sanatı ile ayırma sanatı.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Ayırma sanatına, taramada sözünü ettiğimiz bütün işler girer, çünkü yün ya da ipleri ayıran, şurada mekikle, orada elle yapılan iş, söylediğimiz bütün adları alır.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Şimdi, toplama sanatında, gene yün sanatına ait bir bölüm alalım; orada bulduğumuz ayırma sanatının bölümlerine gelince, hepsini bir yana bırakalım. Böylece, yünü işlemeyi de iki bölüme ayıralım; ayıran bölüm, toplayan bölüm.

GENÇ SOKRATES - Peki bölelim.

YABANCI - Yün işlemeye giren bu toplama bölümünü de, dokumacılık sanatını kavramak istiyorsak, bölmek gerekir Sokrates.

GENÇ SOKRATES - Evet bölmek gerekir.

YABANCI - Şüphesiz, bölmeliyiz. İşinin de ya burmak yahut çaprazlamak olduğunu söylemeliyiz.

GENÇ SOKRATES - İyi anlamadım. Sandığıma göre burmadan söz ederken erişin ipliğinin işlenmesini düşünüyorsun.

YABANCI - Yalnız erişin ipliğinden değil, argaçın ipliğinden de söz ediyorum. Yoksa sonuncuyu, burmadan elde etmek için bir araç var mıdır?

GENÇ SOKRATES - Hayır.

YABANCI - Öyleyse bu işlerin her birini inceden inceye çöz. Belki böyle bir çözümleme aradığın yardımı sağlayacaktır.

GENÇ SOKRATES - Nasıl yapmalı ?

YABANCI - Şöyle: Tarama ile elde edilen şeyler arasında uzunluk ve enliliği olan biri vardır ki ona kaba iplik diyoruz.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - İşte, iğle büküldüğü ve sağlam bir iplik yapıldığı zaman onun erişin ipliği olduğunu söyleyeceksin. Bu işi gören sanata da erişen sanat diyeceksin.

GENÇ SOKRATES - Peki.

YABANCI - Ama, ancak gevşek birer iplik oluşturan ve birbiri içine girmek için hazırlamada da gerilmelere dayanabilmek için gereken yumuşaklığa sahip bütün parçalar, diyelim ki argaçın iplikleridir, bunların düzenlenmesini sağlayan sanat da argaç sanatıdır.

GENÇ SOKRATES - Peki.

YABANCI - İşte böylece dokumacılığın bizi ilgilendiren bölümü tamamıyla aydınlandı.

Gerçekten yünü işlemeye bölüm olarak giren toplama işi bir kumaş oluşturacak şekilde arışla argaçı birleştirdiği zaman kumaşın topuna yün giysi adını veriyor, onu oluşturan sanata da dokumacılık sanatı diyoruz.

GENÇ SOKRATES - Pekâlâ.

YABANCI - Peki öyleyse, neden dokumacılık arışla argaçı çaprazlamak sanattır diye derhal yanıtlamadık ? Niye böyle bir daire içinde döndük ve bir sürü gereksiz ayırmalar yaptık?

GENÇ SOKRATES - Bana kalırsa yabancı, sen gereksiz bir şey söylemedin. *YABANCI* - Buna şaşmıyorum; ama dostum, başkaları gereksiz bulabilirdi.

Onlarınkine benzer bir hastalık daha sonra seni de yakalasa hiç de garip olmazdı. Dinle, bütün bu tür sorunlarda yerinde olan düşünceler şunlardır.

GENÇ SOKRATES - Anlat.

YABANCI - İlk genel olarak aşırıyla eksikliğini inceleyelim; böylece bizimkiler gibi konuşmalarda çok uzun ya da çok kısa söylenen şeyleri zamanında övmek ya da yermek için bir kural elde edeceğiz.

GENÇ SOKRATES - Öyleyse inceleyelim.

YABANCI - İleri sürdüğüm düşünceleri asıl bu şeylere uygulamak doğru olur sanırım.

GENÇ SOKRATES - Hangi şeylere?

YABANCI - Uzunluğa, kısalığa, fazla ya da eksik olan her şeye; çünkü ölçü sanatı bütün bunlara uygulanır sanıyorum.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Öyleyse bu sanatı da iki bölüme ayıralım; böyle bir bölme, güttüğümüz amaç içinde zorunludur.

GENÇ SOKRATES - Bu bölme neye dayanıyor, söyler misin? *YABANCI* - Şuna: Bir yandan büyüklükle küçüklüğün birbiriyle ilişkisi, öte yandan da, oluşun (ya da varlığın) esaslı zorunlulukları. *GENÇ SOKRATES* - Nasıl?

YABANCI - Başka bir ilişkiye göre değil de, ancak küçükle kıyaslayınca büyüğe büyük, büyükle kıyaslayınca da küçüğe küçük dememiz doğal değil mi?

GENÇ SOKRATES - Evet, şüphesiz.

YABANCI - Ama insanlar arasında sözde olsun, işte olsun iyilerle kötülerin ayrılığını gerçekten en iyi gösteren şey, doğru ölçüyü aşan şey, yahut da ondan aşağıya düşen şey değil midir?

GENÇ SOKRATES - Öyle.

YABANCI - Öyleyse, büyükle küçüğün iki türlü varlığı, iki türlü ölçüsü vardır: Öyle ya, biraz önce yaptığımız gibi, yalnız karşılıklı ilişkileri söylemekle kalmayıp, daha çok şimdi yaptığımız gibi, bir yandan birbirleriyle, öte yandan da doğru ölçüyle olan ilişkilerini ayırmalıyız.

GENÇ SOKRATES - Elbette.

YABANCI - Büyüğün özü ancak küçüğün özümüle ilişkili olur da hiçbir şeyle ilişkili olmazsa o zaman onun doğru ölçüyle hiçbir ilişkisi olmaz, değil mi?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Böyle bir görüş bizi sanatlarla, yarattıkları eserleri yok etmeye götürmez mi?

Üstelik de araştırmamızın konusu olan devlet bilgisiyle gözden geçirdiğimiz dokumacılığı ortadan kaldırmaz mı? Çünkü bütün bu sanatlar için doğru ölçünün altında ya da üstünde kalan şey, var olmayan bir şey değildir, ama can sıkıcı bir şeydir. Sanatlar onu yarattıkları eserlerden uzaklaştırmak isterler. Böylece ölçüyü koruyarak eserlerini iyi ve güzel kılarlar.

GENÇ SOKRATES - Bu belli.

YABANCI - Ama devlet sanatını ortadan kaldırırsak, krallık bilimi üzerine araştırmamız çıkmaz bir yola girmez mi?

GENÇ SOKRATES - Ona kuşku yok.

YABANCI - O halde, nasıl bundan önce, Bilgicide (Sofist) yokluğu zorla var kıldıksa, -çünkü yokluğun varlığı, düşünüşümüzün biricik sığınağıydı- şimdi de, çok azı yalnızca kendi aralarında değil, oluşturulması gereken doğru ölçüyle de ölçülür kılmak zorundayız. Çünkü bu noktada anlaşmadıkça, devlet adamının varlığını itiraz dışı bırakmak olanaksızdır.

GENÇ SOKRATES - Öyleyse önce yaptığımızı burada da elimizden geldiği kadar yapmaya çalışalım.

YABANCI - Ama bu, Sokrates, ötekinden daha büyük bir iş. Ötekinin ne kadar vaktimizi aldığını henüz unutmadık. Ama bu sorun üzerinde şimdiden şunu doğru olarak söyleyebiliriz.

GENÇ SOKRATES - Neyi?

YABANCI - Yukarıda söylediğimiz doğru ölçü ilkesine bir gün salt doğruluğun ne olduğunu kanıtlamak için muhtaç olacağız. Bana öyle geliyor ki şimdi uğraştığımız sorunda, bir yandan sanatların gerçek şeyler olduğunu, öte yandan da büyükle küçüğün yalnızca birbirlerine oranla değil, doğru ölçünün oluşmasına oranla da var olduğunu ileri süren düşünce ve ona dayanan kanıtlama hem doğrudur, hem de bu kanıtlama yeter. Çünkü doğru ölçü varsa sanatlar da vardır; ama ikisinden biri yoksa, hiçbiri yoktur.

GENÇ SOKRATES - Doğru, ama sonra?

YABANCI - Ölçü sanatını, dediğimiz gibi bölmek için, şüphesiz onu aşağıdaki bölümlere ayırmamız gerekirdi: Bir yana sayının, uzunluğun, enliliğin, derinliğin, kalınlıkların kendi karşıtlarıyla ölçüldüğü sanatları, öte yana doğru ölçüye, uyguna, yerindeye, gerekliye, en ileriye, en gerinin tam ortasında bulunan doğru ölçüye göre olan sanatları korduk.

GENÇ SOKRATES - İşte şüphesiz iki geniş bölüm; hem de birbirinden çok farklı.

YABANCI - Gerçekten Sokrates, aklı başında birçok kimsenin, derin bir gerçek gibi yinelemekten hoşlandıkları şu "ölçü sanatı var olan her şeye uygulanır" sözü yok mu, işte şimdi biz de onu söylemek üzereyiz. Doğrusu, bütün sanat eserlerinin, herhangi bir biçimde, ölçüde payı vardır. Ama insanlar nesnelere incelemek için türlere ayırmaya alışkın değildir; bunun için, bu türlü ölçüler ne kadar farklı olurlarsa olsunlar onların benzediklerine hükmederek aynı olduklarını söylerler; bölümlerine ayırmadıkları başka şeylerde de tam tersini yaparlar. Oysa doğrusu, birtakım şeyler arasında bir ortaklık görünce bu ortaklık içinde türleri oluşturan bütün ayrımları ayırt etmedikçe bu şeyleri elden bırakmamak gerektiği gibi ; bir çoklukta bir sürü benzerlikler görünce de, saklı bulunan bütün akrabalık çizgilerini biricik bir benzerlik içine kapatıp bir türün özünde toplamadan önce, ondan yüz çevirmemek ve vazgeçmemek gereklidir. Fakat eksiklikler üzerine de, fazlalıklar üzerine de bu kadarı yeter. Yalnızca burada iki türlü ölçü sanatı bulduğumuzu bilelim ve bunların neden ibaret olduklarını söylediğimizi anımsayalım.

GENÇ SOKRATES - Anımsayalım.

YABANCI - Sözümlerimizi bitirdikten sonra yalnızca şimdiki sorunla değil, genel olarak bu türlü tartışmalarla ilgili başka bir konuşmaya geçelim.

GENÇ SOKRATES - Hangi konuşmaya?

YABANCI - Diyelim ki bize şu soruluyor: Okuma öğrenen birine filan ya da falan sözcüğün hangi harflerden oluştuğu sorulduğu zaman, bu araştırma ona, sırf bu ayrı sorunu çözsün diye mi, yoksa karşılaşacağı dilbilgisi sorunlarını çözme gücünü kazanması için mi yaptırılır, ne dersin?

GENÇ SOKRATES - Karşılaşacağı bütün sorunları çözebilmesi için yaptırılır kuşkusuz.

YABANCI - O halde, devlet adamı üzerine araştırmamız için ne diyeceğiz? Araştırmayı, sırf ona olan ilgimizden ötürü mü, yoksa karşılaşıcağı her türlü konu üzerinde en iyi dialektikçi olması için mi yapıyoruz dersin?

GENÇ SOKRATES - Bunun için olduğu apaçık.

YABANCI - Doğrusu, akli başında bir kimse, sırf dokumacılık aşkıyla dokumacılığın tanımını aramaya kalkmaz. Ama öyle sanırım ki herkesin bilmediği bir şey vardır, o da şudur:

Bazı varlıkların duyulara çarpan ve kolayca görülen doğal benzerlikleri vardır, bu varlıklardan birinin açıklanmasını isteyenlere, -uzun uzun nedenlere kadar gitmeden, işi kolayca halletmek istersek- bu benzerlikleri göstermek hiç de güç olmayacaktır. Ama en büyük, en değerli varlıklara gelince; onlar üzerinde insanlara açık bir düşünce ya da açık bir sezgi vermek için sizi sorguya çeken ruhu doyurabilecek, ruhun merakını doyurmak için şu ya da bu duyuya bağlanabilecek hayaller yoktur. Bunun için, her şeyin nedenini göstermeyi de, anlamayı da öğrenmeye çalışmalı. Çünkü varlıkların en büyüğü, en güzeli olan cisimsiz varlıkları bize ancak akıl açıkça gösterebilir. Başka hiçbir şey gösteremez. Şu anda söylediklerimizin hepsi bu varlıklar üzerinedir. Fakat konu ne olursa olsun, küçük örnekler üzerine çalışmaktan daha kolaydır.

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - Öyleyse bu konu üzerine ne için bu kadar uzun konuştuğumuzu aklımızdan çıkarmayalım.

GENÇ SOKRATES - Niçin?

YABANCI - Dokumacılık, evrenin gerisin geriye hareketi, bilgici, dolayısıyla da yokluğun varlığı üzerine uzun tartışma canımızı sıktığı için. Öyle ya, uzun olduklarını hissediyorduk, hepsi konusunda da yalnızca fazla değil, gereksiz olacakları korkusuyla, kendi kendimize çikşiyorduk. Bundan böyle bu türlü sıkıntılardan kurtulmak için ikimiz de bu noktalara işaret ettik, bunu bil.

GENÇ SOKRATES - Anlaşıldı. Sen yalnızca devam et. *YABANCI* - O halde, sen de ben de, şimdi söyleneni anımsayarak hangi konu üzerinde olursa olsun konuşmalarımızın kısalık ya da uzunluğunu, asla genişliklerine göre değil, ölçü sanatının, daha yukarıda gözden kaçırmamak gerektiğini söylediğimiz bölümüne uygunluğuna göre yermeli ya da övmeliyiz.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Ama her şeyi bu kurala uydurmak da gerekmez. Çünkü gereksiz ve anlamsız uzunluk bir yana bırakılırsa, sözlerimizin uzunluğunu, beğenilmek isteğine uydurmaya hiç de gereksinimimiz yoktur; verilen bir sorunun çözümünü en kolay, en çabuk bulmak yoluna gelince; akıl onu birinci sıraya değil, ikinci sıraya koymayı ve türlere ayırmayı öğreten yöntemle daha fazla, hepsinden üst değer vermeyi buyuruyor; sonra çok uzun bir söz dinleyenin kafasını daha çok çalıştırıyorsa, uzunluğu nedeniyle sabırsızlanmadan sonuna kadar devam etmeyi emrediyor; bizimkiler gibi konuşmalarda sözün uzayıp gitmesini beğenmeyen ve konunun çevresinde dolaşmamızı doğru bulmayan bir adam karşısında da sabırsızlanmamalı; tartışmanın uzunluğunu eleştirdikten sonra çabucak ve hemen gitmesine izin vermemeli; bu eleştiriyi yapanın, kısa sözün dinleyenleri dialektiğe daha yetili kılacağını, gerçeği düşünceyle kanıtla-

mada daha usta bir hale sokacağını göstermesi gerekir. Başka nokta üzerine yapılabilecek eleştiri ya da övgülere gelince, bunlara hiç aldırılmamalı; dahası onları dinliyor bile görünmemeli. Zaten sen de benim gibi düşünüyorsan bunun üzerine konuşmanın bu kadarı yeter. Şimdi dokumacılık örneğimizi uygulamak için devlet adamına dönelim.

GENÇ SOKRATES - Hakkın var, dediğin gibi yapalım. *YABANCI* - Kralı, benzeri bütün sanatlardan, ayrıca da sürülerle uğraşanlardan ayırmıştık.

Şimdi, devletin kendi içinde yardımcı sanatlarla yetiştirici sanatlar kalıyor; ilkin onları birbirlerinden ayırmamız gerekiyor.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Onları ikiye bölmenin güç olduğunu biliyor musun? Niçin güçtür; İlerledikçe daha iyi göreceğiz.

GENÇ SOKRATES - Peki, ilerleyelim.

YABANCI - Mademki ikişer ikişer bölemez, kurbanları böler gibi yanyana bölelim, çünkü elden geldiği kadar ikiye yakın bir sayıda bölmek gerekiyor.

GENÇ SOKRATES - Peki, burada nasıl davranacağız? *YABANCI* - Biraz önceki gibi. Biliyorsun, dokumacılığa araç sağlayan bütün sanatları yardımcı sanatlar sırasına koymuştuk.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Şimdi de aynı şeyi yapacağız, ama daha geniş olarak; kentte ufak ya da büyük bir araç yapan bütün sanatlar yardımcı sanatlar sırasına konmalıdır; çünkü, onlarsız ne devlet, ne de devlet adamı olur, fakat krallık sanatının işlerinde hiçbir payları olmadığını da söyleyebiliriz.

GENÇ SOKRATES - Evet, yoktur.

YABANCI - Doğrusu, bu türü ötekilerden ayırmaya kalkmak güç bir iştir; çünkü şunun ya da bunun aracı olduğu söylenmeyecek hiçbir şey yoktur, denilebilir. Bu hiç de yabana atılır bir düşünce değildir. Bununla birlikte, devlette bulunan şeyler arasında, ayrı özden bazıları vardır ki üzerine söyleyecek sözüm var.

GENÇ SOKRATES - Ne dedin?

YABANCI - Ötekiden başka özellikleri vardır; çünkü bunlar, araç gibi, yetiştirmek için değil, yetiştirilene korumak için yapılmıştır.

GENÇ SOKRATES - Nelerdir onlar?

YABANCI - Ateşte ya da ateşsiz hazırlanan kuru ya da yaş maddeleri koymak için yapılan, yalnızca "vazo" adını verdiğimiz şeyler türüdür bu; kuşkusuz pek zengin bir tür. Bildiğime göre de aradığımız bilimle hiçbir ilgisi yoktur.

GENÇ SOKRATES - Ona kuşku yok.

YABANCI - Şimdi de ötekilerden büsbütün ayrı üçüncü bir nesne türünü gözden geçirelim:

Karada ya da denizde, gezgin ya da durağan, değerli ya da değersiz olsun bir tek adı vardır.

Çünkü dayanak olmak için yapılmıştır, hep de bir şeye oturak olur. *GENÇ SOKRATES* - Nedir o?

YABANCI - Taşıt dediğimiz şey; devlet sanatının değil daha çok dülger, çömlekçi ya da demirci sanatının işidir

GENÇ SOKRATES - Sezdim.

YABANCI - Bu üç türden sonra, bunlardan ayrı, daha önce söylediğimiz şeylerin çoğunu, giyecekleri, silahların büyük kısmını, duvarları, toprak ya da taş bütün sığınakları, başka böyle bir sürü şeyleri içine alan dördüncü bir türü ayırt etmek gerekmez mi? Madem ki bütün bunlar sığınmak için yapılmıştır, onlara, haklı olarak hepsini kapsayan "sığınak" adını verebiliriz. Daha doğrusu, birçokları, devlet adamı sanatından çok mimarlık ya da dokumacılık sanatına girer.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Beşinci tür olarak da süs, resim ve resimle müzik yardımıyla yapılan bütün taklitleri kabul etmek gerekmez mi? Bu eserlerin zevkimize hizmetten başka bir amacı yoktur; onları bir tek ad altında toplamak yerinde olur.

GENÇ SOKRATES - Hangi ad?

YABANCI - Eğlence adı, sanırım.

GENÇ SOKRATES - Ona kuşku yok.

YABANCI - Tek başına hepsine uygun olan ad budur, çünkü hiçbirinin ciddi bir amacı yoktur, hepsininki eğlencedir.

GENÇ SOKRATES - Bunu da oldukça iyi anladım.

YABANCI - Fakat söylediğimiz bütün sanatların yardımıyla eserleri oluşturan gereci sağlayan, kendisi de başka birçok sanatlardan çıkan, çeşitli türü de altıncı olarak almayacak mıyız?

GENÇ SOKRATES - Neden söz etmek istiyorsun?

YABANCI - Altından, gümüşten, madenlerden çıkarılan bütün şeylerden; baltanın, budamanın sağladığı, dülgerliğin, sepetçiliğin verdiği bütün şeylerden... Sonra buna bitkilerin kabuklarını soyma ile hayvan derisini yüzen saraçlık sanatı, mantar, papirüs ve organları hazırlayan benzer sanatları yani karışık türleri oluşturacak basit türleri sağlayan sanatlar topluluğunu katalım. Bundan bir bütün kurar, ona da insanın ilk kazancı deriz; henüz her türlü bileşimden uzak, hiç de krallık biliminin ürünü olmayan bir kazanç...

GENÇ SOKRATES - Peki.

YABANCI - Yiyeceğe, bedenimize karışarak bölümlerinin etkisiyle bedenin bölümlerini beslemek gücünde olan bütün şeylere gelince... Bunlarla yedinci bir tür oluşturarak adına beslenme sanatları demek gerekmez mi? Daha güzel bir ad bulursak, o başka. Bunların hepsini devlet sanatına yüklemekten çok çiftçilik, avcılık, beden eğitimi, hekimlik, ahçılık sırasına koymakla daha doğru bir iş görmüş oluruz.

GENÇ SOKRATES - Ona şüphe yok.

YABANCI - Böylece evcil hayvanlar bir yana, sahip olabildiğimiz bütün malları bu yedi türde gösterdik. Nitekim bak: İlkın, başa konması gereken ilk maddeleri, sonra araç, vazo, taşıt, sığınak, eğlence ve beslenmeyi söyledik. Bu türlerden birine sokmak olanaklı olmasına karşın, unuttuğumuz, önemi az şeyleri burada ele almıyoruz. Sözgelisi para, mühür, damga sınıfindan olanlar gibi. Çünkü bu şeylerin değerleriyle boy ölçüşebilecek bir türleri yoktur; buna karşılık bazıları süs, bazıları da araç sırasına girebilir; şüphesiz güçlkle ama iyice çekince birleşeceklerdir. Köleler bir yana, evcil hayvanlara gelince, onlar, daha önce çözümlediğimiz bir sanata girecektir ki o da sürü yetiştirme sanatıdır.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Geriye kölelerle hizmet edenler kümesi kalıyor; bunlar arasında, iplik yapan, pamuk atan yahut da söylediğimiz başka işleri gören kimselerin kumaş dokumakta dokumacı ile yarışa girdikleri gibi, kralla da aynı şeyde yarışa girdiklerini görür gibi oluyorum.

Yardımcı dediğimiz bütün ötekilere gelince; söylediğimiz sanatlarla birlikte krallık ve devlet adamlığından ayrılmış, uzaklaştırılmışlardır.

GENÇ SOKRATES - Öyle görünüyor.

YABANCI - Haydi şimdi geriye kalanları ele alalım. Onlar üzerine de daha sağlam bir bilgi edinmek için yakından gözden geçirelim.

GENÇ SOKRATES - Peki, haydi.

YABANCI - İlkın, buradan yargıya vardığımızı göre, hizmetçilerin en çok hizmeti olanları, gördükleri iş ve buldukları durumlar bakımından, düşündüğümüzün tamamıyla tersidirler.

GENÇ SOKRATES - Kimlerdir onlar?

YABANCI - Bunlar, satın alınan ya da buna benzer bir yolla sahip olunan kimselerdir.

Bunlara tartışmasız, köle diyeceğiz. Bunların krallık sanatında en ufak bir payları yoktur.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Peki ama, söylediğimiz kimselerin hizmetine isteyerek giren, bazen pazar yerlerinde, bazen de kara ya da deniz yoluyla bir kentten başka bir kente giderek çiftçilikle, öteki sanatlar arasında taşıyıcı ve dağıtıcı görevi yapan; mala karşılık para, paraya karşılık da mal veren sarraf, tüccar, gemici, perakendeci denilen serbest vatandaşların da devlet sanatında yerleri var mıdır, dersin?

GENÇ SOKRATES - Belki, hiç olmazsa ticaret siyasetinde. *YABANCI* - Herhalde, önlerine gelenin hizmetine girdiklerini gördüğümüz gündelikçilerle aylıkçıların, krallık işinde pay aldıklarını görmek tehlikesi yoktur.

GENÇ SOKRATES - Bunu nasıl düşünürüz ki?

YABANCI - Ama her zaman bazı resmi ve dinsel işlerimizi gören kimseler için ne diyeceğiz?

GENÇ SOKRATES - Hangi kimseler? Hangi işler?

YABANCI - Bütün elçiler ve gördükleri iş nedeniyle yazma bilgisi edinmiş bütün kimseler; sonra, kamu hizmetleriyle ilgili başka bir sürü işi pek iyi yerine getiren başka kimseler. Ya bunlar için ne diyeceğiz?

GENÇ SOKRATES - Onlara da kent devletlerinin başları değil, biraz önce dediğimiz gibi, görevlileri diyeceğiz.

YABANCI - Devlet sanatının en belli başlı adaylarının bu yandan başlarını kaldıracığını söylediğim zaman düş görmüyordum sanırım. Oysa onları herhangi bir hizmet kolunda aramak kuşkusuz bize pek tuhaf göründü.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Öyleyse, henüz mihenk taşına vurmadıklarımıza daha da yaklaşalım. İlk kehanetle uğraşan, aynı hizmet biliminin bir parçasına sahip olanları ele alalım; çünkü onların, insanlar yanında tanrıların sözcüsü oldukları söyleniyor.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Öte yandan rahipler de, halkın inandığına göre, bizim adımıza tanrılara istedikleri kurbanları sunmayı, bize yardımlarını yollamalarını sağlamak için gereken duaları etmeyi bilirler. Her iki iş de bir hizmet sanatına girer, sanırım.

GENÇ SOKRATES - Öyle görünüyor.

YABANCI - Öyleyse amacımıza götüren yolun üzerindeyiz. Çünkü, şüphe yok, rahiplerle kâhinler heybetli kimselerdir, gördükleri işin büyüklüğü oranında bir saygınlıkları vardır.

Nitekim Mısır'da, rahiplik soyundan olmayan bir kral saltanat süremez. Aşağı tabakadan biri zorla krallığa yükselmişse, saltanatta tutunabilmek için, rahipler sınıfına girmek zorundadır.

Hellenlerde de, bu yüksek din hizmetlerinin en önemlilerini görmek işi, en yüksek devlet adamlarına emanet edilmiştir. Söylediklerim, ülkemizde daha açıkça görülüyor. Çünkü burada en haşmetli, en eski ulusal gelenek derecesine çıkan kurbanları sunmak işi, yazgının krallığa yükselttiği devlet adamlarına düşer.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - O halde şimdi, yazgının seçtiği şu krallarla rahipleri, hizmetçileriyle birlikte inceleyelim; sonra, öteki adaylar bir yana bırakılınca ortaya çıkan pek kalabalık yeni sürüyü de ele alalım.

GENÇ SOKRATES - Kimi demek istiyorsun?

YABANCI - Pek garip kimseleri kuşkusuz.

GENÇ SOKRATES - Bu da ne?

YABANCI - İlk bakışta, birçok boylu bir ırk. Bu adamların birçoğu arslanlara, kentaurosılara ve bu türden başka canavarlara, birçokları da satyrlere ya da gücü az ama çok kurnaz hayvanlara benzer; gözünü kırpmaya vakit kalmadan dış görünüşlerini, özelliklerini değiştirirler. Şimdi, tam üstüne bastım sanırım, Sokrates: Bu adamların ne olduğunu şimdi biliyorum.

GENÇ SOKRATES - Anlat.. Acayip bir şey bulmuşa benziyorsun. *YABANCI* - Evet, çünkü nesnelere hep acayip gösteren bilgisizliktir. Biraz önce başımdan geçen de buydu. Devlet işleri çevresindeki gürültülü kalabalığı görünce şaşladım.

GENÇ SOKRATES - Hangi kalabalık?

YABANCI - Bütün bilginlerin en büyüğü, bu sanatın en ustası olanları. Aradığımızı da açıkça görmek istiyorsak onu, gerçek devlet adamlarıyla gerçek krallardan, güç de olsa, ayırmak gerekir.

GENÇ SOKRATES - Gerçekten, yakasını bırakmamalıyız. *YABANCI* - Ben de öyle düşünüyorum. Haydi, söyle. *GENÇ SOKRATES* - Neyi ?

YABANCI - Monarklık bildiğimiz yönetim biçimlerinden biri değil midir? *GENÇ SOKRATES* - Evet.

YABANCI - Monarklıktan sonra ufak bir topluluğun hükümeti, yani oligarklık gelir sanırım.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Üçüncü devlet şekli de demokratlık denilen, büyük kalabalığın beyliği değil midir?

GENÇ SOKRATES - Besbelli.

YABANCI - Bu üç biçim de kendilerinden doğan iki yeni adla beş olmaz mı? *GENÇ SOKRATES* - Hangi adlar?

YABANCI - Bu hükümetlerde neyin egemen olduğunu gözden geçirerek; yani, zor mu yoksa özgürlük mü, yoksulluk mu yoksa zenginlik mi, yasa mı yoksa yasadışılık mı, hangisinin egemen olduğunu gözden geçirerek; ilk iki hükümetten her birinin ikiye bölündüğü görülür.

Monarklığın iki türü olduğundan ona da iki ad verilir: tyrannosluk ile krallık.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Bir kent-devlette güç ufak bir zümrenin elinde bulunursa, buna aristokratlık ya da oligarklık diyoruz.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Demokratlığa gelince, sorun değişiyor: Kitle ister zenginlere zor kullanmadan ya da zorla emretsin, ister yasaları saysın ya da saymasın, kimse ona hiçbir zaman başka bir ad takmak istemiyor.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Ama, gerçek hükümetin, şu "bir; birkaç; birçok; zenginlik ile yoksulluk; bağımlılık ile özgürlük yazılı yasa ya da yasadışı" sözleriyle tanıttığımız hükümetlerden biri olduğunu sanıyor muyuz?

GENÇ SOKRATES - Doğrusu, neden sanmayalım?

YABANCI - Sorunu aşağıdaki bakımdan, daha açık biçimde gözden geçir. *GENÇ SOKRATES* - Hangi bakımdan?

YABANCI - Başlangıçta söylediğimiz üzerinde anlaştık mı, yoksa anlaşmadık mı?

GENÇ SOKRATES - Ne dedin?

YABANCI - Krallık yönetimi bir bilimdir demiştik sanırım. *GENÇ SOKRATES* - Evet.

YABANCI - Öyle herhangi bir bilim değil, ama başka bilimler arasında ortaya çıkardığımız hem eleştirici, hem yönetici bir bilim.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Bu yol gösterici bilimde de cansız varlıkların yönetimiyle canlı varlıkların yönetimini birbirinden ayırdık; hep bu şekilde böyle böyle şimdiki noktaya vardık; gerçi bilimi gözden kaçırmadık ama yeter açıklıkla da henüz tanıtamadık.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Öyleyse, ilkelerimize uygun gitmek istiyorsak, bu hükümet biçimlerini ayırmaya yarayacak niteliğin ne "birkaç" ya da "birçok", ne özgürlük ya da bağımlılık, ne de yoksulluk ya da zenginlik olmayıp bir bilimin varlığı olduğunu göstermeliyiz.

GENÇ SOKRATES - Bunu görmezlikten gelemeyiz.

YABANCI - Öyleyse, bundan böyle ortaya çıkan sorun şudur: İnsanları yönetmek bilimi -ki bilimlerin en gücüdür ve elde edilebilen en büyük bilimdir- bu hükümet biçimlerinden hangisinde bulunur? Çünkü hangi rakipleri bilgili kraldan uzaklaştırmak gerektiğini görmek istiyorsak, bu bilimi incelemeliyiz; bunlar, gerçekten hiç de devlet adamı olmadıkları halde devlet adamı olduklarını söyleyerek birçoklarını da buna inandıran rakipleridir.

GENÇ SOKRATES - Evet, tartışmanın daha önce gösterdiğine göre, doğrusu bu ayırma gereklidir.

YABANCI - Peki sen, bir devlette kalabalığın böyle bir bilimi edinebileceğine inanıyor musun?

GENÇ SOKRATES - Nasıl inanabilirim?

YABANCI - On bin kişilik bir devlette, yüz ya da elli kişinin bu bilimi edinebileceğini sanıyor musun?

GENÇ SOKRATES - Öyle olsaydı, devlet sanatı sanatların en kolayı olurdu. Pek iyi biliyoruz ki bütün Hellenler arasında on bin kişi içinde bu ölçüde bir kral bulmak şöyle dursun, satranç ustası bile bulmak güçtür. Çünkü söylediğimize göre, krallık bilgisine sahip olan kimse, krallık etsin etmesin, kral adını alacaktır.

YABANCI - İyi ettin de anımsattın. Yanılmıyorsam, bundan şu çıkıyor: Gerçekten, gerçek bir hükümet varsa, böyle bir hükümetin yönetimini bir tek, ya da iki, ya da az sayıda adamda aramalıdır.

GENÇ SOKRATES - Buna diyeceğim yok.

YABANCI - Ama ister uyruklarına zor kullanmadan ya da zorla emretsinler, ister yazılı yasalara göre ya da yasadışı yönetsinler, isterse zengin ya da yoksul olsunlar, şimdi düşündüğümüze göre hükümetlerini bir sanata göre yönettikçe, bunları baş olarak tanımak gerektir. Hekimler için de böyledir! İster bizi kendi rızamızla, isterse bir yerimizi yontarak, yakarak ya da acıtarak zorla iyi etsinler, ister yazılı kurallara uysunlar, isterse uymasınlar, ister yoksul, ister zengin olsunlar, içimizi temizlesin ya da başka bir şekilde bizi zayıflatsın, ya da şişmanlatsınlar, bütün bunları, bedeninin iyiliği ve onu kötü iken daha iyi kılmak ve daima baktıkları hastaları kurtarmak için olmak koşuluyla, bizi bir sanata göre tedavi ettikçe onlara hekim demekte en ufak bir sakınca bile görmüyoruz. İşte, başka herhangi bir emir verme sanatı gibi, hekimlik sanatının da doğru tanımını nerede aramak gerektiğini görüyoruz, sanırım.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Öyleyse hükümetler arasında biricik doğru hükümet, yalancı değil, gerçek bir bilime sahip başların bulunduğu hükümet olması gerekiyor. Bu başların yasalara göre, ya da yasalara bakmadan, uyruklarının gönül rızasıyla ya da zorla yönetmeleri, yoksul ya da zengin olmaları, bütün bunlar doğru kuralın değerlendirilmesinde hesaba katılmaz.

GENÇ SOKRATES - Peki.

YABANCI - Bu başların, ister devleti temizlemek ve sağlığını korumak için şunu ya da bunu öldürtmesi ya da sürmesi gereksin, ister devleti küçültmek için kovandan oğul salar gibi, dışarıya kollar çıkarması, ya da devleti büyütme için yabancıları içeri sokması ve yeni yurttaşlar edinmesi gereksin, onlar devleti bilim ve doğrulukla korudukça, kendileri de elden geldiği kadar iyi kaldıkça böyle bir hükümet, gözümüzde biricik doğru hükümet olacaktır.

Adlarını söylediğimiz öteki hükümetlere gelince, bunlar ne doğru ne de gerçek hükümetlerdir.

Sadece taklittirler. Yasaları iyi olanlar, iyi taklit edenler, kötü olanlar da kötü taklit edenlerdir.

O kadar.

GENÇ SOKRATES - Doğrusu Yabancı söylediklerin bana pek doğru görünüyor ama, bir noktada güçlüğüm var: Yasasız hükümet, bak bunu anlamadım.

YABANCI - Tam benim sana soracağım zaman sen bana sordun, Sokrates. Çünkü düşüncelerimi kabul ediyor musun, yoksa bunlar arasında beğenmediğin bir tanesi var mı diye sormak üzere idim. Sen benden önce atıldın: Yasasız bir hükümet doğru mudur, yoksa değil midir? Şimdi bunu bilmek ve tartışmak istiyoruz.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Her ne kadar yasaların bir noktaya kadar kral işi olduğu apaçıkça da, bununla birlikte en iyisi gücü yasalara değil, bilgili bir krala vermektir. Biliyor musun, niçin?

GENÇ SOKRATES - Niçin? Söyler misin?

YABANCI - Çünkü yasa en yararlı emirler verecek biçimde, herkes için en iyi, en doğru olanı aynı zamanda asla kapsayamaz. Çünkü insanlarla onların işleri arasındaki ayrılık, sonra insana ait hiçbir şeyin hiçbir zaman olduğu yerde durmaması, hiçbir sanata, hiçbir konu üzerinde, her zaman ve her durum için doğru, mutlak bir kural koymak olanağını vermiyor. Bu nokta üzerinde anlaştık, sanırım.

GENÇ SOKRATES - Anlaşmaz olur muyuz?

YABANCI - Oysa yasanın, tıpkı kendinden emin kara cahil, buyurduğuna karşı kimseye ağız açtırmayan, şu ya da bu durum için daha iyi ve kendi buyruklarının önceden görmediği yeni bir durum karşısında bile bir soruya katlanamayan bir adam gibi, bu mutlak kuralı kurtarmaya uğraştığını görüyoruz.

GENÇ SOKRATES - Doğru söylüyorsun: yasa her birimize karşı gerçekten senin söylediğin gibi davranıyor.

YABANCI - Öyleyse her zaman mutlak kalanın hiçbir zaman mutlak olmayana uyması olanaksız değil midir?

GENÇ SOKRATES - Korkarım öyledir.

YABANCI - Yasa en doğru kural değilse niçin yasa çıkarmak zorunda bulunuyoruz?

Nedenini bulmamız gerek.

GENÇ SOKRATES - Elbette.

YABANCI - Başka devletlerde olduğu gibi, sizde de sırf yarış düşüncesiyle koşu ya da başka oyunların düzenlendiği ortak spor gösterileri yok mudur?

GENÇ SOKRATES - Olmaz olur mu, hem de binbir türlü var. *YABANCI* - Öyleyse, bu türlü gösterileri bilim kurallarına göre yöneten

beden eğitimi öğretmenlerinin verdiği emirleri hatırlayalım. *GENÇ SOKRATES* - Hangi emirleri?

YABANCI - O, tek durumların inceliklerine girerek, herkes için ayrı ayrı emirler vermez; yalnızca kaba taslak bir gözle bakarak genel olarak bedene yararlı emirler verir, durumların çokluğuyla kişilerin çokluğunu göz önüne alır.

GENÇ SOKRATES - Evet, öyle.

YABANCI - Böylece gerçekte, spor yapanların hepsinden aynı çabayı ister; koşuda, güreşte, başka bütün sporlarda hareketleri aynı zamanda başlatır, aynı zamanda durdurur.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - O halde, yasa koyan için de aynı yargıya varabiliriz: O da, bütün sürü için verdiği emirlerde, uyruklarına doğruluk ve karşılıklı anlaşmaya dayalı ödevlerini buyururken, hiçbir zaman her kişiye ayrı ayrı uyan bir kural kullanamaz.

GENÇ SOKRATES - Herhalde öyle.

YABANCI - O daha çok durumların çokluğu ile kişilerin çokluğuna göre kurallar koyacaktır sanırım. Böylece, ister yazılı yasalar çıkarsın, ister yazısız yasaları kabul ederek ulusal geleneklere yasa gücü versin, gene hep, her biri için toptan bir yasa yapacaktır.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Evet, doğru. Çünkü Sokrates, yasayı koyan, her kişiye yapması gerekeni noktasına noktasına göstermek için, hayatının her anında her bir kişinin yanında nasıl bulunabilir? Bence krallık bilgisine gerçekten sahip bir kimse, bunu yapabildiği gün, artık bu sözde yasaları yazarak kendi eliyle kendine engel olmak zahmetinden kurtulacağı apaçık bir şeydir.

GENÇ SOKRATES - Hiç değilse söylediğimize göre kuşkusuz, yabancı. *YABANCI* - Söyleyeceğimize göre daha da kuşkusuz, dostum. *GENÇ SOKRATES* - Ne söyleyeceksin?

YABANCI - Şunu: Baktığı ya da yetiştirdiği kimselerden uzun zaman uzak kalacağını sandığı bir yolculuğa çıkmaya hazırlanan bir hekim ya da beden eğitimi öğretmeni, hastalarının ya da öğrencilerinin verdiği öğütleri akıllarında tutamayacağına inanarak, yazılı bir reçete ya da izlenince bırakmak istemez mi?

GENÇ SOKRATES - Evet, ister.

YABANCI - Ama hekim umduğundan daha kısa süren bir yolculuktan sonra hastasının yanına döner de hastasını rüzgârların, mevsimlerin gidişinde beklenmedik başka bir değişme yüzünden daha iyi bir durumda bulursa, yazılı emirlerinin yerine başkalarını vermekten çekinir mi? Yoksa, kendisi başka bir reçete vermeyerek, hastalar da reçeteye karşı gelerek, sanki yalnızca bu reçeteler hekimliğe ve sağlığa uygun, başka her davranış sağlığa ve hekimliğe aykırı imiş gibi- eski reçeteleri bozmaya hakkı olmadığına inat mı edecektir?

Bilim ve sanatta böyle davranmak, yasa oluşturma tarzını büsbütün gülünç bir duruma sokmaz mı?

GENÇ SOKRATES - Sokmaz olur mu?

YABANCI - Ama, ayrı ayrı devletlerde, kendi yasa yapıcılarının yasaları altında yaşayan insan sürüleri için buyurulmuş, yazılı ya da yazısız bu türlü yasalar, doğru ve eğri üzerine olur da, sonra doğru ve eğriyi bilen yasa yapıcının kendisi, ya da onun yetkisine sahip biri yurduna dönerse, o zaman, ilk duyurduklarını değiştirmek ona yasak mı olacaktır? Böyle bir yasak, öteki durumdakinden daha gülünç olmaz mı?

GENÇ SOKRATES - Olmaz olur mu?

YABANCI - Birçoklarının bu konuda ne dediğini biliyor musun? *GENÇ SOKRATES* - Hemen aklıma gelmiyor.

YABANCI - Oysa güzel ve düzgün bir söz etmişler. Diyorlar ki: Ataların yasalarından daha iyi yasalar biliyorsak, onları kendi yurdumuzda yurttaşlardan her birini ayrı ayrı inandırdıktan sonra koymaya hakkımız vardır, başka türlü olmaz.

GENÇ SOKRATES - Peki, hakları yok mu?

YABANCI - Belki. Ama, bir adam çıkar da, daha iyi yasaları, oylarını almadan zorla yurttaşlara kabul ettirmeye kalkarsa, böyle güç kullanmaya ne ad vereceğiz, söyler misin?

Yok, dur! Daha önceki örneklerimize dönelim.

GENÇ SOKRATES - Ne demek istedin?

YABANCI - İşinin uzmanı bir hekim, çocuk olsun, yaşlı başlı bir erkek ya da kadın olsun, yazılı reçeteye bakmadan ve hastasını inandırmak için de uğraşmadan, daha iyi bir tedaviye zorlarsa, o zaman bu zorlamaya ne ad vereceğiz? Sanata karşı işlenmiş bir hata, zararlı bir yanılma adlarından başka bir ad verebilir miyiz? Zorlamanın kurbanı olanın da, hekim tarafından sağlığına zararlı ve sanata aykırı bir tedaviye zorlandığını söylemekten başka her şeyi söylemeye hakkımız olmayacak mı?

GENÇ SOKRATES - Söylediğin katışıksız gerçek.

YABANCI - Devlet sanatında da hata işleyene ne ad veriyoruz? Ona namussuz, kötü, yoldan sapmış demiyor muyuz?

GENÇ SOKRATES - Öyle diyoruz.

YABANCI - O halde, daha doğru, daha yararlı, daha güzel bir biçimde hareket etmek için yazılı ya da gelenekten gelen yasayı bozmaya zorlanan kimseler, bu zordan yakındıkları zaman, yakınmalarının gülünç olmasını istemiyorlarsa, duruma göre, zor kullananların, kurbanlarına karşı namussuzca, haksızca, kötü davrandığını söylemekten başka her şey söylemeye hakları olmayacak mı?

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - Ama zoru kullanan zenginse, zor doğrudur, yoksulsa yanlıştır mı demek gerekir?

Yoksa, bir baş, ister yurttaşları sözle inandırmaya çalışsın ya da çalışmasın, ister zengin ya da yoksul olsun, isterse yazılı yasalara uysun ya da uymasın yararlı işler gördüğü zaman, bunda iyi ve bilge bir adamın uyruklarının işlerini görürken her zaman göz önünde tuttuğu, doğru bir yönetimin şaşmaz ölçüsünü mü görmek gerekir? Tıpkı bir kaptanın dikkatini hep gemi ve gemidekilere vererek, bir yasaya uymak şöyle dursun, tam tersine kendi bilgisini yasa bilerek kendisiyle birlikte yolcuları da kurtarması gibi; devletin dümenini bu ilkeye göre çevirebilen başlar da, sanatlarına yasadan üstün bir güç vererek, doğru hükümeti böylece gerçekleştirecekler midir? Akıllı başların da, her fırsatta yurttaşlar arasında esinini akıl ve bilimden alan tam bir doğrulukla davranmak, yalnızca onları korumayı değil, olduklarından daha iyi kılmak için de çalışmayı gerektiren bu biricik ve büyük kuralı uyguladıkça yanılma tehlikesine düşmeden her şeyi yapabilecekleri doğru değil midir?

GENÇ SOKRATES - Son söylediğine bir diyecek yok. *YABANCI* - Ama şuna da bir diyecek yok.

GENÇ SOKRATES - Neye?

YABANCI - Kim olursa olsun, büyük bir insan kitlesi, devleti akılla yönetebilmek için hiçbir zaman böyle bir bilime tamamıyla sahip olamayacaktır. Tam tersine, bu biricik doğru hükümeti ufak bir zümreden, birkaç kişiden, dahası tek bir kişiden beklemek gerekir; öteki hükümetlere de doğru hükümetin bazen iyi, bazen kötü taklitleri demeli.

GENÇ SOKRATES - Bununla ne demek istiyorsun? Doğrusu biraz önce de bu taklitten bir şey anlamadım.

YABANCI - Böyle bir sorunu ortaya attıktan sonra bu nokta üzerinde yapılan yanlışı gösterecek yerde, adamakıllı incelemeden bir yana bırakmak tehlikeli olurdu.

GENÇ SOKRATES - Hangi yanlışı?

YABANCI - Arayacağımız şudur: Öyle kolayca bilinir ve bulunur bir şey olmasa da yine yakalamaya çalışalım. Bizce tanımladığımız hükümetten başka doğru hükümet bulunmadığına göre; ötekilerin, yaşamak için yazılı yasalarını ondan almak, böylece en doğru olmasa da, bugün doğru bulunanı yapmak zorunda kaldıklarını görmüyor musun?

GENÇ SOKRATES - Neyi?

YABANCI - Devlette herhangi bir kimsenin yasalara karşı bir şey yapmaya kalkışmasını yasak etmek, kalkışacak olanı da ölüm cezasına çarptırmak ve en ağır işkencelere uğratmak zorunda kaldıklarını görmüyor musun? Biraz önce anlattığımız birinci ilke bir yana bırakılınca, bu ikinci olarak gelen en doğru, en güzel ilkedir. Şimdi anlatmamız gereken, ikinci sıraya koyduğumuz bu ilkenin nasıl yerleştiğidir, değil mi?

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Öyleyse yine kral olmak için yaratılmış başların betimlemesini yapmayı her istediğimizde gözümüzde canlanan hayallere dönelim.

GENÇ SOKRATES - Hangi hayaller onlar?

YABANCI - Gerçek kaptanla birçok adama bedel olan hekimlere dönelim. Bunları bir sahneye deymiş gibi tasarlayalım.

GENÇ SOKRATES - Nasıl bir sahne?

YABANCI - Şöyle: Hepimizin onlardan ne müthiş eziyetler çektiğimizi söylediğimizi varsayalım. Hekimlerden biri ya da öteki, içimizden birini kurtarmak istediği zaman, birincisi gibi ikincisi de onu kurtarıyor! ama ona şerefsizce davranmak istedikleri zaman da, onu dolandırarak ilaçların ancak ufak bir kısmını hastanın yararına kullandıkları ya da hiç de kullanmadıkları, geri kalanın hepsini kendi yakınları için kullandıkları gibi, gerçekten bir haraç olan paralar isteyerek ona kötü bakıyorlar; üstelik de son olarak hastanın akrabalarından ya da düşmanlarından para alarak zavallıyı öldürüyorlar. Kaptanlara gelince: Onlar da aynı türden binbir kötülük yapıyorlar; denize açıldıklarında sizi ıssız bir yerde bırakmak için bir numara çeviriyor, koca denizin ortasında yanlış hareketler yaparak sizi denize atıyor ve daha bir sürü hainlikler yapıyorlar. Şimdi bütün bunları söyledikten sonra aramızda konuşarak şöyle bir karar aldığımızı düşün: Bu iki sanatın, köleye ya da efendiye, kime olursa olsun, efendi olarak emretmesine artık izin vermeyeceğiz; ya bütün ulus, ya da yalnızca zenginler toplanarak, işten anlamayanlara, her sınıftan halka, gemicilik ve hekimlik üzerine düşünce söyletecek, hekimlik ilaçlarıyla araçlarını hastalarda nasıl kullanmamız gerektiğini, ister denizde gitmek, ister yolculuğun tehlikelerinden, rüzgâr ve deniz ya da korsan tehlikelerinden sakınmak, son olarak da uzun gemilerle uzun gemilere karşı deniz savaşına tutuşmak için gemilerle gemicilik araçlarını kullanmak gerektiği üzerine söz söyleteceğiz. Kalabalığın ister hekimler ya da kaptanların düşünceleriyle, ister işten anlamayan zavallıların düşüncesiyle olsun, bu konu üzerine verdiği kararları da taştan sütunlar ya da mermer levhalar üzerine yazacağız, ya da yazmadan onlara ulusal geleneklerin gücünü vereceğiz. Böylece bundan böyle bütün gelecek boyunca, denizcilikte olduğu kadar hekimlikte de onlara ayak uyduracağız.

GENÇ SOKRATES - Tuhaf şeyler söylüyorsun, doğrusu. *YABANCI* - Sonra her yıl, ulusun başına ister zenginler, isterse halk arasından kurayla seçilen başları getireceğiz; böylece, başa geçenler de gemileri kullanmakta olduğu kadar hastaları iyi etmekte de, yazılı yasaya göre emir vereceklerdir.

GENÇ SOKRATES - Bu söylediklerin ötekilerden daha garip doğrusu. *YABANCI* - Şimdi şunu düşün bakalım: Devlet adamlarından her birini,

süresini bitirince; ister önceden hazırlanmış bir listeye göre zenginler arasından, isterse doğrudan doğruya halk arasından kurayla seçilen yargıçlardan kurulmuş bir mahkeme önünde, yaptıklarının hesabını vermeye çağırmak gerekir. Burada isteyen kimse başları, kendi süreleri içinde gemileri yazılı yasalara ya da ataların eski geleneklerine göre kullanmamaktan suçlu bulacaktır. Hastaları iyi edenlere karşı da aynı suçlamada bulunmaya izin verilecektir. Aynı yargıçlar mahkûmların çekecekleri cezayla ödeyecekleri parayı da saptayacaklar.

GENÇ SOKRATES - Doğrusu bu adamlara emretmeyi kendi gönlüyle kabul eden bir kimse bu cezayı da, bu parayı ödemeyi de hak etmiştir.

YABANCI - Dahası var. Bütün bu söylediklerimizden başka, şu yasayı da kabul etmek gerekecektir: Kim kaptanlık sanatıyla denizcilik bilimini ya da sağlık kurallarını, yellere sıcak ve soğuk üzerinde hekimliğin elde ettiği gerçeği yazılmış yazıdan başka bir yerde arar da bu ko-

nular üzerinde bilginlik taslarsa; ona ne hekim, ne de kaptan denecek, sadece havada konuşan geveze bir bilgici olduğu söylenecektir. Sonra, onu gençleri baştan çıkarıyor diye suçlayarak, gençleri yasalara uymaksızın denizcilik bilimi ve hekimlikle uğraşma, böylece gemilere ya da hastalara işi bilerek emretme konusunda kandırdığını söyleyeceklerdir.

Yurttaşları mahkemeye vermek yetkisinde olanlardan rasgele biri de onu mahkemeye verecektir; mahkeme de, gençlere ya da yaşlılara yasalarda yazılanı aşağı görerek öğreticilik yaptığı kanısına varınca onu en ağır işkencelerle cezalandıracaktır. Çünkü kimsenin yasalardan daha bilgili olmaya asla hakkı yoktur. Çünkü kimse hekimliği, sağlık bilgisini, dümenciliği, gemiciliği bilmez değildir. Çünkü ülkede yerleşen yazılı yasalarla görenekleri herkes öğrenebilir Sokrates. Bu bilimlerle askerlik bilimi ya da avcılığın başka herhangi bir türü, resmi ya da taklidin başka herhangi bir bölümü, marangozluk ya da başka herhangi bir ev eşyası yapma sanatı, çiftçilik ve her türlü ağaççılık için de böyle olsaydı; beygir ya da herhangi bir sürü yetiştirmeyi, tanrılar bilimi ya da onlara hizmet biliminin herhangi başka bir bölümünü, tavla oyununu, ister kuramsal, ister düzeye, katıya, harekete uygulanan pratik sayılar biliminin bütünü, kısaca bütün bunların yazılmış yasalarla yönetildiğini görseydik, sanatla yönetilecek yerde yazılı yasayla bu biçimde yönetilen bütün bu işlerin durumu ne olurdu?

GENÇ SOKRATES - Her türlü araştırmayı yasak eden bu yasayla kovulan bütün sanatların bir daha dirilmek umudu olmaksızın ortadan kaybolduğunu göreceğimiz ve şimdi bile pek zor olan hayatın artık büsbütün çekilmez olacağı apaçıktır.

YABANCI - Şöyle bir düşünceye de ne dersin? Bu sanatlardan her biriyle uğraşmayı yazılı yasanın boyunduruğu altına koyduğumuzu ve bu buyurucu yasayı, seçimle ya da ad çekmeyle saptanan başa kabul ettirdiğimiz zaman da bu hiçbir şey bilmeyen başın yazılı yasaya hiç al-dırmadığını ve para aşkı ya da hevesle, yasanın buyruğuna karşı davrandığını düşünelim.

Bu, öncekinden daha büyük bir kötülük olmaz mı? *GENÇ SOKRATES* - Pek doğru söylüyorsun.

YABANCI - Çünkü birçok denemeden doğan ve her maddesi iyi niyetli akıl öğreticilerin öğüdü ve yüreklendirmesiyle halk tarafından kabul olunan yasalara karşı gelmeye kalkışan bir kimse, bence birinciden yüz kere daha kötü bir suç işlemiş olacak, yazılmış yasanın yaptığından daha şaşmaz bir biçimde, her türlü çabayı ortadan kaldıracaktır.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Böylece hangi alanda olursa olsun, nerede yasalar, yazılı yasalar oluşturulursa; orada alınacak ikinci bir karar ne bir kişinin, ne de bir kitlenin bunları bozmasına izin ver-meyecektir.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - O halde bu yasalar her bir alanda, olabildiği kadar tam bilgili kimselerin esiniyle kaleme alınan gerçeğin taklitleri olacaktır.

GENÇ SOKRATES - Hiç şüphesiz.

YABANCI - Bununla birlikte, anımsarsın ki bilen kimse, gerçek devlet adamı, birçok durumda, yalnızca kendi sanatından esinlenir ve kendi işinde yeni bir davranışı, kendinin kaleme

aldığı ve kendisi bulunmadığı zaman için buyurduğu emirlerden daha iyi bulduğu zaman, yazılı yasaya hiç aldırmaz demiştik.

GENÇ SOKRATES - Evet, öyle demiştik.

YABANCI - Oluşturulmuş yasaları bulunan bir kişi ya da topluluk, daha iyi davrandığını sanarak, bu yasaların buyruğuna aykırı harekete kalkışırsa, o zaman bunlar da ellerinden geldiği kadar, gerçek devlet adamıyla aynı şeyi yapmazlar mı?

GENÇ SOKRATES - Elbette.

YABANCI - Böyle davranan kimseler bilgisiz kimselerse, şüphesiz gerçeği taklide çalışacaklardır, ama pek kötü taklit edeceklerdir; ama tersine, sanatlarını iyi bilen kimselerse, o zaman da yaptıkları taklit olmayacak, bütün gerçekliğiyle gerçeğin kendisi olacaktır.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Halbuki daha önce hiçbir kalabalığın herhangi bir sanata sahip olamayacağı konusunda uyuştuk.

GENÇ SOKRATES - Evet, uyuştuk.

YABANCI - Öyleyse gerçekten bir krallık sanatı varsa, zenginler topluluğuyla halk kalabalığı hiçbir zaman bu devlet sanatına sahip olamayacaklardır.

GENÇ SOKRATES - Buna olanak var mı?

YABANCI - Bu sözde devletler de, biricik bilenin devleti olan bu gerçek devleti olabildiği kadar tam taklit etmek isterlerse, oluşturulmuş yasalara sahip olduktan sonra, yazılı yasayla ataların göreneklerine karşı bir şey yapmaktan sakınmalıdırlar.

GENÇ SOKRATES - Pek iyi dedin.

YABANCI - Bu taklidi yapanlar zenginlerse, devlete aristokratlık diyoruz; ama yasaya hiç aldırmazlarsa, o zaman oligarklık olur.

GENÇ SOKRATES - Öyle görünüyor.

YABANCI - Bununla birlikte, tek bir baş işbilen başı taklit ederek yasaya göre hükümeti yönettiği zaman kendisine kral adını veriyoruz. Yasaları sayan bu hükümdarın önderi bilim ya da kanı olmasına göre de ayrı adlar kullanmıyoruz.

GENÇ SOKRATES - Öyle.

YABANCI - Böylece tek baş gerçekten bilime sahip olduğu zaman ona sakınmadan aynı kral adını vereceğiz, başka bir ad vermeyeceğiz; işte bunun içindir ki bugünkü hükümetler beş ayrı adla adlandırılırlar, fazla değil.

GENÇ SOKRATES - Evet, öyle.

YABANCI - Ama dikkat et. Tek baş yasaları da, görenekleri de hesaba katmayıp işbilen devlet adamını taklit eder, gerçekte taklidi de hırs ve bilgisizlikten esinlendiği halde,

"gerektiği zaman yazılı yasaya aykırı hareket edilebilir" derse, böyle bir baş, her zaman, her yerde thyrannos adını hak etmez mi?

GENÇ SOKRATES - Etmez olur mu?

YABANCI - Thyrannos, kral, oligarkhlık, aristokratlık, demokratlık, bak işte böyle doğuyor:

Hepsinin kaynağı insanların, söylediğimiz tek hükümdarlara karşı duyduğu sevgisizliktir.

Böyle bir erke lâyük bir adamın bulunabileceğine ve hakkıyla doğruluğu bütün uyruğuna eşit olarak dağıtarak, erdem ve bilimle devleti yönetmek isteyeceğine ve yönetebileceğine inanmıyorlar. Tersine, aramızdan canının istediğine saldıracığına, kötü davranacağına, öldüreceğine inanıyorlar. Çünkü, söylediğimiz gibi bir hükümdar bulunsaydı, sevilir, biricik salt iyi devleti yöneterek mutlu yaşardı.

GENÇ SOKRATES - Ona kuşku mu var?

YABANCI - Ama madem ki gerçekte, denildiği gibi, kent-devletlerde, arı kovanından çıkar gibi doğuştan üstün bir ruh ve bedende bir kral yetişmiyor, öyleyse en doğru devletin izlerinden giderek yasalar yazmak için bir araya gelmek zorundayız.

GENÇ SOKRATES - Öyle görünüyor.

YABANCI - Öyleyse Sokrates, işlerini bilim üzerine değil de, yazılmış yasayla görenek ve töre üzerine kuran bu türlü devletlerde olan ve olacak bütün kötülöklere şaşacak mıyız? Oysa, aynı ilke bu şekilde, herhangi başka bir sanatta yaratılan bütün eserleri yok ederdi. Ya da, asıl yapılacak şey, bir devlette yaradılıştta bulunan dayanma gücü değil midir? Çünkü ta ilk zamanlardan beri devletleri içten kemiren bu kötülüğe karşın içlerinden bazıları hâlâ devrilmeden ayakta durabiliyor; birçokları da zaman zaman, suyun dibini boylayan gemiler gibi, en ağır işlerde en büyük bilgisizlikle suçlu, sefil kaptan ve tayfalarının yanlış yüzünden yok olmuşlar, oluyorlar, olacaklardır da; çünkü devlet sanatından bir şey anlamadıkları halde onu bütün başka bilimlerden daha iyi bildiklerini sanıyorlar.

GENÇ SOKRATES - Tam gerçeği söyledin.

YABANCI - Öyleyse, bu eksik devletlerden hangisinde hayat daha zordur, ki hepsinde zordur, hangisinde daha katlanılmaz bir haldedir? Bu sorun, şimdiki konumuz için bir eksorun da olsa, yanıtlamamız gereken bir sorundur; sonra aslına bakarsak, belki de bütün işlerimizin başında bu gelmektedir.

GENÇ SOKRATES - Sorunu hemen inceleyelim. Bir yana bırakmak olmaz. *YABANCI* - Öyleyse, bu üçlünün her biri aynı zamanda hem zor, hem de kolaydır denebilir.

GENÇ SOKRATES - Ne demek istedin?

YABANCI - Hiç, yalnızca bir tekin, birkaçın ve kalabalığın hükümeti, uzun konuşmamızın başında söylediğimiz üç hükümetti, demek istedim.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Öyleyse sayılarını altıya çıkarmak için her birini ikiye bölelim; doğru devleti de yedinci olarak ayrı bir yere koyalım.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Bir tekin hükümeti krallık ile thyrannosluk, birkaçın hükümeti ise mutlu aristokratlık ile oligarklıktır demiştik; çokluğun hükümetine gelince; ondan da kendisine bir tek ad verdiğimiz demokratlığı çıkarmıştık, ama şimdi onu da ikiye ayırmalıyız

GENÇ SOKRATES - Nasıl iki oluyor, neresinden bölüyoruz, söyler misin? *YABANCI* - İkinci adı olmasa da, gene ötekilerden başka türlü bölmüyoruz.

Herhalde, yasalara uygun ya da yasalara aykırı hükümet sürmek onda da ötekiler kadar olabilir.

GENÇ SOKRATES - Öyle.

YABANCI - Peki, doğru devleti ararken, o zaman gösterdiğimiz gibi, bu bölme gerekli değildi. Ama şimdi bu olgun ve eksiksiz devleti bir yana bırakıp ötekilerin gerçekliğini kabul ettikten sonra, yasaları sayıp saymadığına göre her birini ikiye bölmek zorundayız.

GENÇ SOKRATES - Anlattığına bakılırsa öyle.

YABANCI - Öyleyse yasa adını verdiğimiz yazılı iyi kurala bağlı kalan monarklık altı devletin en iyisidir; ama yasa olmayan yerde de hayatı en zor, en çekilmez kılan odur.

GENÇ SOKRATES - Doğrusu korkulacak şey.

YABANCI - Az sayıda kimsenin hükümetine gelince, "az", birle büyük sayı arasında orta sayı olduğuna göre, ona öteki ikisi arasında orta gözüyle bakmak gerekiyor. Sonra, kalabalığın hükümeti de ayrı ayrı her birinden zayıftır; ötekilerle ölçülünce görülür ki ne iyilik, ne de kötülükte büyük bir gücü vardır, çünkü güç çok fazla kişi arasında paylaşılmıştır. Bunun için, bu devletler yasalara bağlı oldukları zaman, en kötüsü bu sonuncusudur; ama yasaları çiğnerlerse o zaman da en iyisi olur; böylece ötekilerin hepsi yasadışı, düzensiz olduğu zaman, demokratlıkta yaşamak iyidir; ama hepsi iyi düzenli ise yaşamak için en son seçilecek yer demokratlıktır. İşte bu bakımdan, ilkin söylediğimiz devlet, yedincisi bir yana bırakılırsa devletler arasında ilk sırada gelir ve hepsinden daha iyidir; çünkü yedinci devlet, tanrının insanlardan ayrı olması gibi bütün devletlerden ayrı bir yere konmaya değer.

GENÇ SOKRATES - Öyle olsa gerek, hem öyledir de; öyleyse dediğin gibi yapalım.

YABANCI - Bundan sonra, bilime dayanan devleti bırakırsak, bu devletlerde bir işi olanların hepsini devlet adamı değildir diye devletten dışarı atmalı. Bunlar particiler, en kötü hayal kışkırtıcıları olduğu gibi, kendileri de hayalden başka bir şey değildir. En büyük taklitçi ve gevezeler oldukları gibi en ünlü bilginlerdir de.

GENÇ SOKRATES - Doğrusu devlet adamı geçinenler hakkında bundan daha yerinde bir söz olmaz.

YABANCI - Evet, bir dramın sonundayız... Biraz önce devlet sanatından uzaklaştırmak gereken bir sürü kentauros ile satyrdan söz etmedik mi? İşte şimdi büyük emekle de olsa onları devletten uzaklaştırdık.

GENÇ SOKRATES - Öyle gibi.

YABANCI - Ama başka bir sürü daha kalıyor ki uzaklaştırmak pek güç. Çünkü, ilkin kral soyuna pek yakın, sonra da onu tanımak zor: Bunun için burada durumumuz biraz altın ayıklayanların durumuna benziyor.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Bu işin erbabı kimseler; toprağı, taşları ve başka birçok cürufu atarak bir ayıklamayla işe başlarlar; sonra, geriye aynı türden ve ancak ateşle ayrılan değerli madenler kalır. Bakır, gümüş, bazen de elmas bir alev altında böyle güçlkle ayrıldıktan sonra saf, serbest olarak ortaya çıkar.

GENÇ SOKRATES - Gerçekten bu, senin anlattığın gibidir. *YABANCI* - Bana öyle geliyor ki, biz de devlet biliminden ayrı, yabancı,

düşman olanların hepsini ayırıp, ancak yakınları olan değerli bilimleri alıkoymakla, aynı yöntemi uygulamış olduk. Askerlik bilimi, hukuk bilimi, krallık biliminin yandaşı olan ve inandırıcı gücünü doğruluğun emrine vererek, kent-devletlerin içinde bulunan işleri çeviren güzel söz, edebiyat bilimi bunlardandır. Öyleyse onları ayırmak, böylece, aradığımız konuyu bütün çıplaklığıyla ve her türlü fazlalıktan temizlenmiş olarak, saf bir halde göstermek için en kolay yol hangisidir?

GENÇ SOKRATES - Hangi yolla olursa olsun, bunu da denememiz gerekiyor kuşkusuz.

YABANCI - Sorun yalnızca denemekle kalsa onu kesinlikle buluruz. Ama onu iyice göstermek için müziğe başvurmamız gerekiyor. Söyle bakalım.

GENÇ SOKRATES - Ne söylüyeyim?

YABANCI - İşlek eller isteyen bütün sanatlar gibi müzik de bir çıraklık dönemi ister değil mi?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Peki ama, bu bilimlerden birini ya da ötekini öğrenmeye karar vermek gene bu bilimlerle ilgili bir bilimin işidir, değil mi, ne dersin?

GENÇ SOKRATES - Evet, bir bilimin işidir.

YABANCI - Bu bilimin, birincilerden ayrı olduğunu kabul etmeyecek miyiz? *GENÇ SOKRATES* - Evet, edeceğiz.

YABANCI - Hiçbirinin ötekilere emretmeyeceğini ya da birincilerin sonuncuyu emirleri altına alacağını ya da genel denetimle emretme hakkının sonuncuda olduğunu mu söyleyeceğiz?

GENÇ SOKRATES - Sonuncusu hepsine emretmelidir. *YABANCI* - Öğrenmek gerektiğine ya da gerekmediğine karar veren bilimle, öğrenen ve öğreten bilim arasında, demek emir hakkını birinciye vermelidir, diyorsun.

GENÇ SOKRATES - Kesinlikle öyle.

YABANCI - Bunun gibi, inandırmak gerekli mi, yoksa değil mi? Karar veren bilimle inandırmasını bilen arasında da gene emir hakkını birinciye veriyorsun.

GENÇ SOKRATES - Hiç düşünmeden.

YABANCI - Peki öyleyse, halk topluluklarını okutacak yerde masal anlatarak kandırma gücünü hangi bilime vereceğiz.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz, gene bu da söz biliminin olacaktır sanırım. *YABANCI* - Ama, filan ya da falan kişiye karşı şu ya da bu durumda güç mü, yoksa inandırma mı yoksa yalnızca hiçbir şey yapmamak mı gerekip gerekmediğini bilmek konusunda kararı hangi bilime bırakacağız?

GENÇ SOKRATES - İnandırma sanatıyla söyleme sanatına emredene vereceğiz?

YABANCI - Bu da devlet adamının bilimidir, sanırım. *GENÇ SOKRATES* - Pek iyi söyledin.

YABANCI - Görüyorsunuz ki şu ünlü sözbilim (retorik) çabucak devlet biliminden ayrılıyor: O başka bir bilim türündedir, başka bir bilime bağlıdır.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Ama şu güç konusunda ne düşüneceğiz? *GENÇ SOKRATES* - Hangi güç?

YABANCI - Kendilerine karşı savaşmayı kararlaştırdığımız kimselerle nasıl savaşmak gerektiğini bilmek gücünün de bir sanatı olduğunu söyleyecek miyiz? Yoksa o sanata yabancı mıdır diyeceğiz?

GENÇ SOKRATES - Nasıl diyebiliriz? Askerlik bilimiyle her türlü savaş hareketinin belkemiği olduğu belliyken.

YABANCI - Ama savaşmak mı yoksa barışla çözümlenmek mi gerektiğini bilen ve kararlaştıran gücü de, ötekenden ayıracak mıyız, yoksa onunla aynı olduğunu mu söyleyeceğiz?

GENÇ SOKRATES - Kendi kendimizle çelişmeye düşmemek için ondan ayırmamız zorunludur.

YABANCI - Öyleyse, bundan önce söylediğimize bağlı kalmak istersek, ötekine emrettiğini söyleyeceğiz.

GENÇ SOKRATES - Bence de öyle.

YABANCI - Savaş sanatı gibi bilgin ve kapsamlı bir sanata, gerçek krallık sanatından başka hangi sanatı efendi olarak gösterebiliriz?

GENÇ SOKRATES - Hiçbirini.

YABANCI - Öyleyse devlet sanatının ancak kölesi olan bir bilimi, komutanların bilimini hiçbir zaman devlet bilimiyle aynı safa koyamayız.

GENÇ SOKRATES - Koymamız için bir neden yok.

YABANCI - Peki, yargıçların doğru hüküm verdikleri zaman kullandıkları erki de inceleyelim, bakalım.

YABANCI - Yargıçların yasayı koyan kraldan aldığı erki; bütün yasalara göre yargıya varmaktan, bu yasalara uyarak, doğru ya da eğriyi söylemekten, ne armağan, ne korku, ne acınma, ne de kin ve dostluğun kendisini elde edemeyeceğini, taraflar arasındaki kavgaları yasa koyucu tarafından kurulan düzene uygun olarak çözümlemesini önleyemeyeceğini göstermekten daha ileriye gidebilir mi?

GENÇ SOKRATES - Hayır, söylediğinden daha ileri gidemez. *YABANCI* - Böylece, yargıçların asla krallık erkine kadar yükselemeyeceğini görüyoruz.

Onların erki ancak yasaların bekçisi ve krallığın kölesidir. *GENÇ SOKRATES* - Öyle olması gerekiyor.

YABANCI - Öyleyse, bütün bu bilimleri inceledikten sonra, hiçbirinin devlet bilimi olmadığını gördüğümüzü bilelim; zira gerçek krallık biliminin kendisi iş görmez, o kuramsal bir bilim değildir, ama iş görme gücünde olan bilimlere emreder; çünkü kent-devletlerde büyük işlere başlamak, onları yürütmek için elverişli ya da elverişsiz fırsatları o bilir; buyurdıklarını yerine getirmek de ötekilere düşer.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Böylece biraz önce gözden geçirdiğimiz bilimler ne birbirlerine, ne de kendi kendilerine emrederler, ama her birinin kendine özgü bir işi vardır, her biri işine uygun bir ad almıştır.

GENÇ SOKRATES - Öyle görünüyor.

YABANCI - Ama hepsine emreden, yasalara ve bütün devlet işlerine bakan, her şeyi çok güzel dokuyan bilime, işinin yani görevinin tümelliği için oldukça geniş bir ad seçerek, devlet bilimi adını vermekle pek doğru bir ad vermiş oluyoruz sanırım.

GENÇ SOKRATES - Tamamıyla doğru.

YABANCI - Şimdi kent-devlette bütün türler konusunda açık bir görüş edindiğimize göre, kendi sırasında devlet bilimini de açıklamak için dokuma benzetmemizi kullanmak istemeyecek miyiz?

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz isteyeceğiz.

YABANCI - Öyleyse şimdi krallığın atkı görevini, özünü, atkı tarzını ve bize dokuduğu kumaşın türünü açıklamamız gerekiyor sanırım.

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - Görüyorum, pek güç bir ispata giriştik.

GENÇ SOKRATES - Bununla birlikte, her ne pahasına olursa olsun sonunu getirmek gerek.

YABANCI - Erdemin bir bölümünün her hangi bir bakımdan erdemin başka bir türünden farklı olması, halkın kanılarına dayanan tartışmacılara güzel bir çekişme konusu verir.

GENÇ SOKRATES - Anlamadım.

YABANCI - Başka türlü anlatayım... Cesareti erdemin bir bölümü olarak görürsün sanırım.

GENÇ SOKRATES - Elbette.

YABANCI - Oysa bilgelik erdemin bir bölümü olmakla birlikte cesarettten başka bir şeydir.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Öyleyse, bu iki erdem üzerine başkalarını şaşkırtacak bir şey söyleme cesaretini gösterelim.

GENÇ SOKRATES - Hangi şey?

YABANCI - Çünkü bir bakımdan birbirlerinin düşmanıdır ve buldukları varlıkların birçoğunda düşman yan olarak karşı karşıya yer alırlar.

GENÇ SOKRATES - Ne demek istiyorsun?

YABANCI - Her zaman herkesce söylenenin tam tersi bir şeyi söylemek istiyorum: Çünkü, erdemin bütün bölümlerinin doğal olarak birbirlerinin dostu olduğu söylenir, değil mi?

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Öyleyse, dostlukların söylendiği kadar mutlak olup olmadığını ya da, daha çok kardeşleriyle kavgada olan biri bulunup bulunmadığını çok dikkatle inceleyelim.

GENÇ SOKRATES - Peki, bu incelemeyi nasıl yapacağız, söyler misin? *YABANCI* - Bütün alanlarda, güzel dediğimiz halde birbirine karşıt iki tür olarak sıraladığımız şeyleri aramakla.

GENÇ SOKRATES - Daha açıkça anlatır mısın?

YABANCI - Cisimlerde, ruhlarda ya da sesin hareketlerinde görülen, gerçek şeylere ya da müzikçiyle ressamın taklitle oluşturduğu hayallere ait olan çeviklik ve çabukluğu hiç övdün mü? Ya da başkalarının övdüğünü işittin mi?

GENÇ SOKRATES - Peki, sonra?

YABANCI - Bu şeylerin nasıl övüldüğünü anımsıyor musun? *GENÇ SOKRATES* - Hayır.

YABANCI - Anladığımız sözlerle anlatabilecek miyim acaba? *GENÇ SOKRATES* - Niçin anlatamayacaksın?

YABANCI - Kolay bir şey olduğunu sanır görünüyorsun. Gel de birbirine karşı türler üzerinde inceleyelim. Öyle ya, birçok işte, birçok durumda düşüncenin, bedeninin ya da sesin çabukluğu, gücü ve canlılığıyla coştığımız zaman, hayranlığımızı bildirmek için ancak: enerji (energeia) sözünü bulabiliyoruz.

GENÇ SOKRATES - Nasıl dedin, bir daha anlatır mısın? *YABANCI* - Söz gelişi canlı ve enerjik, çabuk ve enerjik ya da güçlü

dediğimiz zaman, bütün bu özelliklere söylediğim ortak adı vererek onları övüyoruz.

GENÇ SOKRATES - Evet.

YABANCI - Peki ama bir şeyin yavaşça yapılması da yeni bir tür değil midir? Onu da çoğu zaman birçok şeylerde övmüyor muyuz?

GENÇ SOKRATES - Elbette övüyoruz.

YABANCI - Bundan söz ederken de bundan öncekilerin karşıtı sözler kullanmıyor muyuz?

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Yavaşlığını ya da tatlılığını beğendiğimiz düşünceyi ya da işleri, ya da düz ve ağır sesleri, ya da her uyumlu hareketi ve yerinde bir yavaşlıkla oluşan her sanat eserini sakın ve uslu akıllı diye nitelediğimizde güçten değil, alçakgönüllülükten ve azla yetinirlikten söz ederiz.

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - Tersine, bu birbirinin karşıtı niteliklerin biri ya da öteki yersizce ortaya çıkarsa dilimizi değiştirir, onlara karşıt adlar vererek, eleştiririz.

GENÇ SOKRATES - Nasıl dedin?

YABANCI - Sözünü ettiğimiz şeyler bize yerinde olandan daha şiddetli, daha çabuk, daha sert görünürlerse onlara şiddetli, taşkın deriz; gerektiğinden daha ağır, daha yavaş, daha yumuşak görünürlerse, o zaman da onlara gevşek deriz. Bu niteliklerde karşıtlar olan ölçü ve enerji nitelikleri hemen her zaman bize talihin iki düşman yan olarak yarattığı, gördükleri işlerde birbirlerine karışmayacak karakterler olarak görünürler; onlara sahip ruhlar arasında da, biraz dikkat edince aynı çarpışmayı görürüz.

GENÇ SOKRATES - Nerede?

YABANCI - Şimdi söylediğimiz bütün durumlarda ve doğal olarak başka birçoklarında.

Çünkü birinci ya da ikinci eğilimle olan ilgilerine göre, kendi doğalarını buldukları eğilimi över, ötekini yererler, yabancı bulurlar; böylece de sayısız neden yüzünden sonsuz kinlere düşerler.

GENÇ SOKRATES - Bana da öyle geliyor.

YABANCI - Karakterlerin bu basit çarpışması henüz bir oyundan başka bir şey değil. Ama ciddi şeylerde, kent-devletlerin başına gelen en korkunç hastalıktır.

GENÇ SOKRATES - Hangi ciddi şeylerde demek istiyorsun? *YABANCI* - Doğal olarak, hayatın yönetimiyle ilgili şeylerde. Öyle ya, son derece ölçülü yaradılıştaki birtakım kimseler vardır ki tükenmez huzur ve dinginlik içinde yaşamak istediklerinden kendi işleriyle uğraşmak için ötekilerden ayrılır, yalnızlığa çekilir, kendi devletleri içinde olduğu gibi yabancı devletlere karşı da böyle davranırlar; onlarla da barışa hazırdırlar. Böylece isteklerine uygun yaşama-ya alıştıkları zaman, gerçekten yersiz bir barış aşkıyla, farkına varmadan, bütün savaş güçlerini yitirir, çocuklarını da bu güçsüzlük içinde yetiştirir ve kendilerini ilk saldırının eline bırakırlar. Kendileriyle çocuklarının ve yurtlarının, farkına varmadan özgürlükten tutsaklığa kaydığını görmek için uzun zaman beklemelerine de gerek kalmaz.

GENÇ SOKRATES - Ne acı, ne korkunç yazgı!

YABANCI - Ya daha çok enerjiden yana kayanlar için ne diyeceğiz? Hep ülkelerini yeni bir savaşa sokmak için koşturmayacaklar mıdır? Bu türlü hayata karşı besledikleri çok fazla hırs yüzünden yurtlarını çok güçlü kinlerle karşı karşıya bırakarak tamamıyla yok olmaya sürükleyip düşman boyunduruğu altına götürmeyecekler midir?

GENÇ SOKRATES - Bu da doğru.

YABANCI - Öyleyse- bu iki tür ruh arasında sürekli ve derin düşmanlık ve kavga bulunduğunu kabul etmemek olur mu?

GENÇ SOKRATES - Olmaz!

YABANCI - Böylece araştırmamızın birinci noktasını kanıtlamadık mı? Başka türlü söylersek, erdemlin bazı bölümlerinin, -ki azı da değildir- yaradılıştan birbirine karşıt olduklarını, buldukları ruhlarda da aynı karşıtlıkları doğurduklarını göstermedik mi?

GENÇ SOKRATES - Gösterdik sanıyorum.

YABANCI - Şimdi şu noktayı inceleyelim.

GENÇ SOKRATES - Hangi noktayı?

YABANCI - Şimdi, birleştirici bilimlerin arasında, en önemsizi de olsa eserlerinden herhangi birini yaratmak için, iyi öğeleri de, kötü öğeleri de kullanmayı kabul eden biri var mıdır; ya da her bilimin işi, her alanda, olabildiğince kötü öğeleri alıkoymak ve birbirine benzeyen ya da benzemeyen bu öğelerin hepsini bir araya toplayarak, onlarla kendine özgü bir özelliği ve yapısı olan bir eser oluşturmak mıdır? diye soralım.

GENÇ SOKRATES - Kuşkuya olanak var mı?

YABANCI - Siyasette de böyledir: bizim siyasetimiz gerçekten doğaya uygun siyaset... Bir devlet kurmak için kötülerle iyileri rasgele bir yığın halinde toplamayı asla istemeyecektir, ama kuşkusuz ilkin uyruğunu siyasette denemekle işe başlayacak, deneme bitince de onları bu

iş i bilen, usta eğitimcilerin eline verecektir. Bununla birlikte emir ve yönetimi elinden bırakmayacaktır. Dokumacılık bilimi de atkıcılarla kendisine dokuyacağı gereçleri hazırlayan başka bütün yardımcılarla böyle yaptığı gibi bütün hareketlerine emir ve yön vermek için hep yanlarında bulunur, her birine kendi dokumacılık iş i için yararlı sandığı şeyleri gösterir.

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - Krallık bilimi de, yasaların koruması altında öğretim ve eğitimi yönetenler karşısında böyle hareket edecektir, sanırım. Yönetim erkini kendi eline alacak, kendi bileşimine uygun karakterleri yetiştirmeye yaramayan hiçbir çalışma ve alıştırmaya izin vermeyecektir. Kendilerine enerji, ölçü ve başka erdemli eğilimleri vermek olanağı olmayan, tersine, kötü bir doğanın taşkınlığıyla tanrısızlık, ölçüsüzlük ve haksızlığa sürüklenen karakterler varsa, onları da ölüm ya da sürgün gibi cezalarla sistemin dışına atacaktır.

GENÇ SOKRATES - Şimdi yapılan da aşağı yukarı budur. *YABANCI* - Bilgisizlik ve alçaklık çamurunda yan gelip yatanları da kölelik

boyunduruğuna koşacaktır.

GENÇ SOKRATES - Pek iyi.

YABANCI - İyi bir eğitimin erdemli kılabilirdiği, özel bir yöntemin de birbirine karıştırıp hamur edebileceği kadar iyi olan ötekilere gelince, karakterinin sertliği erişince kendini gösterdiğine hükmeder; ölçüye doğru eğilirse, o zaman da onlarda, mekik ipliğinin yumuşak ve gevşek kumaşını bulur, eğilimleri de birbirine karşıt olduğundan, onları bir arada bağlamaya ve aşağıdaki gibi atkılamaya uğraşır.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - İlkın, akrabalıklara göre, ruhlarının ölümsüz bölümünü tanrısal bir iple toplar, bu tanrısal parçadan sonra da, hayvansal kısmını insanlık ipleriyle toplar.

GENÇ SOKRATES - Bununla da ne demek istiyorsun? *YABANCI* - Ruhlarda güzel, iyi, doğru ile karşıtları konusunda gerçekten doğru ve sağlam bir kanı belirirse, bunun daimonluk bir ırkta ortaya çıkan tanrısal bir şey olduğunu söylüyorum.

GENÇ SOKRATES - Gerçekten böyle demek gerek.

YABANCI - Oysa, yalnızca krallık biliminin Musasından (müz) yardım gören devlet adamıyla bile yasa koruyucunun, biraz önce sözünü ettiğimiz iyi eğitimin yetiştirdiği ruhlara böyle bir kanıyı işleyebilmek ayrıcalığına sahip olduğunu bilmiyor muyuz?

GENÇ SOKRATES - Herhalde böyle olsa gerek.

YABANCI - Ama, Sokrates, buna gücü yetmeyene söylediğimiz adları vermekten sakınlım.

GENÇ SOKRATES - Pek doğru.

YABANCI - Öyleyse, enerjik bir ruh gerçeği bu biçimde kavradığı zaman dinginleşmez mi?

Kendisini doğruluk düşüncesine daha isteyerek açmaz mı? Gerçeği bu biçimde sezmediği zaman da, daha çok hayvansal bir vahşiliğe sürüklenmez mi?

GENÇ SOKRATES - Ona hiç kuşku yok.

YABANCI - Ama ölçülü doğa konusunda ne diyeceğiz? Böyle konular gerçekten onu, hiç olmazsa kent-devletteki hayatın gerektirdiği kadar ölçülü, uslu kılmaz mı? Oysa, söylediğimiz ışıklardan yoksun kalınca da, pek yerinde olarak, utanç verici bir miskinlik ünü kazanmaz mı?

GENÇ SOKRATES - Kuşkusuz.

YABANCI - O zaman da bu bağın sürekli olarak ne kötülere kötülerle, ne de kötülere iyilerle atkılamayacağını söylemek gerekmez mi? Hiçbir bilim bu türlü kimseler için bu baği ciddi olarak kullanmayı düşünmez.

GENÇ SOKRATES - Nasıl düşünsün?

YABANCI - Yalnız soylu bir karakterle doğan, doğaya uygun bir eğitim alan kimselerdedir ki yasalar bu baği doldurabilirler; sanat bu çareyi ya da ilacı onlar için yaratmıştır; o, dediğimiz gibi, doğa bakımından ne kadar birbirine benzemeseler de, eğilimleri ne kadar karşıt olsa da, erdemin bölümlerini birbirine bağlayan, gerçekten tanrısal bir bağdır.

GENÇ SOKRATES - Olduğu gibi gerçek.

YABANCI - Tümüyle insanlık olan öteki bağlara gelince bu bağ bir kez yaratıldıktan sonra onları düşünmek de, düşündükten sonra gerçekleştirmek de artık güç değildir.

GENÇ SOKRATES - Bu nasıl oluyor, hangi bağlardan söz ediyorsun? *YABANCI* - Devletten devlete evlenmelerin, gençlik değiş tokuşuyla, kişiden kişiye kız verip kız almaların yarattığı bağlardan söz ediyorum. Oysa birçokları çocuk dünyaya getirmeye elverişli olmayan şartlarda birleşiyorlar.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Bu işte, para ve mevki peşinde koşanlar olduğunu söylemeye gerek var mı?

GENÇ SOKRATES - Hayır.

YABANCI - Irk düşüncesiyle davrananlardan söz etmek, bunların davranışlarının neresinde kusur ettiklerini göstermek daha iyi olur sanırım.

GENÇ SOKRATES - Doğru.

YABANCI - Bunlar her türlü doğru aklın dışında davranırlar, derhal elde edecekleri rahatlık ve kolaylıkla peşinde koşarlar, başkalarına nefret besleyip, benzerlerine bağlanırlar; çünkü her şeyden önce nefretleriyle davranırlar.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Ölçülüler kendi mizaçlarında kimseler arar, eşlerini olabildiği kadar bu çevreden seçerler, kızlarını da bu çevreden evlendirirler; sonra, enerjik kuşaktan olanlar da, kendi doğalarına kavuşmak için birinciler gibi davranırlar. Oysa her iki kuşağın da tam tersini yapması gerekirdi.

GENÇ SOKRATES - Niçin, nasıl?

YABANCI - Çünkü, kuşaklar boyu ölçülü karakterle karışmamış olarak kalan enerji, başlangıçta gücünün bütün parlaklığını verdikten sonra, sonunda gerçekten çılgın delilikler halinde, elbette soysuzlaşacaktır.

GENÇ SOKRATES - Olabilir.

YABANCI - Öte yandan, fazla ölçülü ve çekingen bir ruh, enerjik atılganlıkla birleşecek yerde, kuşaklar boyunca olduğu gibi ürerse, ancak aşırı yumuşak olabilir. Sonu da tam bir sakatlık ve güçsüzlüktür.

GENÇ SOKRATES - Bu da olabilir.

YABANCI - Görüyorsun ki bunlar, bu iki kuşak iyiyle kötü üzerine aynı düşünceyi taşıdıkları zaman, oluşturulması hiç de güç olmayan bağlardır. Çünkü dokuyucu kralın bütün işi, ölçülü karakterle enerjik karakter arasında bir ayrılık ortaya çıkmasına asla izin vermemek, tersine, onları düşünce, şeref, şan ortaklığıyla bir arada dokumak, böylece yumuşak ve söylenildiği gibi iyice sıkı bir kumaş oluşturmak, sonra kent-devletlerindeki devlet işlerini eşit olarak elle-rine vermektir.

GENÇ SOKRATES - Nasıl?

YABANCI - Bir tek baş gereken yerde, her iki karakterde olan birini seçmek; birçok baş gerektiği zaman da her iki yaradılışa eşit pay vermek. Ölçülü mizaçta kimseler gerçekten pek düşünceli, doğru, hiçbir şeyde atılgan olmayan insanlardır; ama iş için gereken hırçınlık ve keskinlik, çeviklik ve kararlılık onlarda yoktur.

GENÇ SOKRATES - Buna da diyeceğim yok.

YABANCI - Enerjiklerde de doğruluk ve düşüncelilik ötekilerden daha az bulunur, ama harekete geçmek gerekince herkesten daha atılgandırlar. Bundan ötürü, kent-devletlerde bu iki yaradılış birleşmeyince, devlet için olduğu kadar, kişiler için de işlerin yolunda gitmesine olanak yoktur.

GENÇ SOKRATES - Bu besbelli bir şey.

YABANCI - Öyleyse şimdi, krallık bilimi, her ikisi de insanca olan enerji ve ölçü karakterlerini ele alarak, her iki hayatı anlaşma ve dostlukla bir arada topladığı ve birleştirdiği, böylece kumaşların en güzelini, kusursuzunu oluşturduğu, her kentte köle ve efendi bütün halkı bu kumaşın içinde dürdüğü, ikisini birden mekiğinde dokuduğu ve kente, hak ettiği bütün mutluluğu durup dinlenmeden sağlayarak, emir ve yönetimi altında bulundurduğu zaman, devlet sanatının dokuduğu kumaşın, hiç aksamadan tamamlandığını söyleyebiliriz.

GENÇ SOKRATES - Bize gene eksiksiz bir betimleme yaptın yabancı; kralla devlet adamının betimlemesini.

PLATON'UN YAŞAMI VE YAPITLARI

Eski Yunan düşüncesinin en önemli temsilcisi sayılan Platon İ.Ö. 428/427'de Atina'da doğdu, İ.Ö. 348/347'de aynı yerde öldü. Gerçek adı Aristokles olan düşünür, Platon adını, geniş omuzlu, yapılı bir genç olduğu için bir öğretmeni takmıştı. Gençliğinde şiir yazan Platon,

Sokrates'le tanıştıktan sonra kendini tümüyle felsefeye verdi. Sokrates'in ölümünden (İ.Ö. 399) sonra, bir süre için, Euklides ve başka arkadaşlarıyla birlikte Megara kentinde yaşamak zounda kaldı. Atina'ya döndükten sonra çıktığı Güney İtalya gezisinde tanıdığı

Pythagorasçıların Platon'un düşünceleri üzerinde önemli etkisi olmuştur. Daha sonra gittiği

Siracusa'da bir süre Kral Dionysios'un sarayında kalmış, ancak kralın yakınlarından Dion ile birlikte Siracusa kentinin politik yaşamıyla ilgili reform tasarıları geliştirmesi üzerine tutuklanıp köle olarak satılmıştır. Dostlarından birinin bedelini ödemesiyle gözgürlüğüne kavuşan Platon Atina'ya dönerek İ.Ö. 387'de, ünlü Akademisini kurdu. Yaşlı Dionysios'un ölüp yerine oğlu Dionysios II'nin geçmesi üzerine yine Siracusa'ya gitti, ancak dostu Dion kentten sürülünce yine Atina'ya dönmek zorunda kaldı. Bu tarihten sonra, bir daha Atina'dan ayrılmadı ve ölünceye kadar Akademi'de felsefe çalışmalarını sürdürdü.

Platon, eski Yunan düşüncesinde Herakleitos'tan Pythagoras'a uzanan geleneği izledi.

Öğretmeni ve yaşlı dostu Sokrates'le birlikte, hem sağlam ve tutarlı çıkarımlar üretilmesine, hem de zengin ve ince bir dil kullanılmasına önem veren düşünce çizgisinde yer aldı.

Düşüncesini konuşarak yaymayı yeğleyen Sokrates'in "diyalog" yönteminden bir yazı biçimi geliştirdi. Özellikle gençlik ve geçiş dönemlerinde öğretmenini baş kişi olarak kullandığı diyalogları, Yeni Çağ'a kadar kullanılan bu yazı türünün en yetkin örnekleridir.

Platon'un diyalogları, Sokrates'in etkisinde olanlar ve kendine özgü olanlar diye ikiye ayrılmaktadır. Bu iki öbek arasındaki en belirgin biçimsel ayrım, birinci öbek diyaloglarda düşüncelerini Sokrates'e söyletirken, ikinci öbektelerde (biri dışında) Sokrates'i kullanmaması, hatta "Yabancı", "bir Atinalı" gibi düşsel kişilere yer vermesidir. Bu iki öbek diyalog arasında, düşünce olarak, bir ayrım yoktur; yalnızca Platon'un düşüncesinde bir gelişme, olgunlaşma olduğu gözlenir.

Düşünce tarihinin etkisi en güçlü ve yaygın filozofu olan Platon'un yapıtları, Rönesans ve

Aydınlanma Çağı'nın temelini oluşturan etkenlerin başında yer alır. Ayrıca, Hıristiyanlık ve

Müslümanlık gibi dünyanın en önemli ve yaygın iki tek tanrılı dinini de ikinci ya da üçüncü elden de olsa, önemli ölçüde etkilemiştir.

Platon'dan günümüze otuz altı yapıt kalmıştır. Araştırmacıların ve eleştiricilerin, gerçeklikleri ve tarihleri üzerinde anlaşamadıkları bu yapıtlar, genellikle, dört bölümde toplanmaktadır.

Birinci bölümde gençlik dönemi yapıtları yer almaktadır: Lakhes, Kharmides, Euthypron, Apologia Sokratous (Sokrates'in Savunması), Hippias Elatton (Küçük Hippias), Kriton, Ion, Lysis, Protagoras.

İkinci bölümde geçiş dönemi yapıtları toplanır: Gorgias, Menon, Eutidemos, Kratylos, Theaitetos, Meneksenos, Hippias Meizon (Büyük Hippias).

Üçüncü bölümde olgunluk dönemi yapıtları yer alır: Symposion (Şölen), Phaidon, Phaidros, Politeia (Devlet). Yaşlılık dönemi yapıtları ise dördüncü ve son bölümü oluşturur: Parmedines, Sofist, Politicos (Devlet Adamı). Philebos, Timaios ve Nomoi (Yasalar). Platon'un bu bölümlenin dışında tutulan yapıtı Epistolai'nin (Mektuplar) gerçekliği konusundaysa ciddi kuşkular vardır. Bununla birlikte, on üç mektup arasından birinin, yedincisinin gerçek olduğu, genellikle kabul edilmektedir.